

D Ü N Y A K A D I N Y Ö R Ü Y Ü Ş Ü K İ T A P L I Ğ I 1

DİRENMEK ve DÖNÜŞTÜRMEK

ANTI-KAPİTALİST MÜCADELE İÇİN FEMİNİST ESASLAR

DİRENMEK ve DÖNÜŞTÜRMEK

Anti-Kapitalist Mücadele İçin Feminist Esaslar

Dünya Kadın Yürüyüşü Kitaplığı 1

Dünya Kadın Yürüyüşü - Türkiye

www.dunyakadinyuruyusu.org

dky@dunyakadinyuruyusu.org

DİRENMEK ve DÖNÜŞTÜRMEK

Anti-Kapitalist Mücadele İçin Feminist Esaslar

Resistir y transformar – claves feministas para la lucha anticapitalista

2019, Brezilya; SOF (Sempreviva Organização Feminista) tarafından yayımlanmıştır

Editör: Yıldız Temürtürkan

Yayına Hazırlayan: Helena Zelic ve Renata Moreno

Çeviri: AB Sivil Düşün Programı

Düzeltili: Asiye Belovacıklı

Dizi Kapak Tasarımı: Nilgün Kara Babacan

Kapak Fotoğrafı: Elaine Campos

(Brezilya Dünya Kadın Yürüyüşü Eylemi 8 Mart 2020)

Dünya Kadın Yürüyüşü Kitaplığı 1

Dünya Kadın Yürüyüşü-Türkiye

www.dunyakadinyuruyusu.org

dky@dunyakadinyuruyusu.org

Kitapçı Basımevi Yayıncılık Dağıtım Tasarım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Zübeyde Hanım Mh. Sedef Sk. No:6/16 İskitler / Altındağ / Ankara Sertifika No: 34559

1. Baskı

Mart 2021

Ankara

Bu kitap Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında

Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır.

İçeriğin sorumluluğu tamamıyla Dünya Kadın Yürüyüşüne aittir ve

AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

(Ticari Değildir, Satılamaz)

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin

5. Maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.

İçindekiler

Sunuş	5
Bölüm 1	
NEOLİBERALİZM ÜZERİNE FEMİNİST ANALİZLER	11
Neoliberal Saldırı Karşısında Feminist Başkaldırılar <i>Nalu Faria</i>	13
ABD'deki Güncel Duruma Feminist ve Halkçı Bir Perspektiften Bakış <i>Cindy Wiesner</i>	41
Bölüm 2	
HAREKET HALİNDE	53
Antikapitalist Solun Önündeki Engeller <i>Nalu Faria</i>	55
Mücadelelerimizin Dayanımcı Artikülasyonu İçin Görevler <i>Karin Nansen</i>	61
Bizim Amerikamızdan Patriyarkaya Bakış <i>Miriam Nobre</i>	67

Cindy Wiesner

ABD’li Grassroots Global Justice Alliance’ın ulusal koordinatörü ve Dünya Kadın Yürüyüşü ABD militanı. 2020 yılında kurulan Berta Cáceres Uluslararası Feminist Örgütlenme Okulunun kurucularından.

Karin Nansen

REDES/ Uruguay Dünyanın Dostları’nın kurucu üyesi ve Uluslararası Dünyanın Dostlarının başkanı

Miriam Nobre

Dünya Kadın Yürüyüşü Uluslararası Komite üyeliği ve 2007-2013 yılları arasında Uluslararası Komite üyeliği yaptı. SOF’un koordinatörü.

Nalu Faria

Brezilyalı feminist örgüt SOF’un Genel Koordinatörü ve Dünya Kadın Yürüyüşü Uluslararası Komitesi üyesi, Berta Cáceres Uluslararası Feminist Örgütlenme Okulunun kurucularından.

Sunuş

2019 yılı boyunca dünyanın çeşitli bölgelerinde neoliberal ve otoriter aşırı sağın yükselişini gördük, yaşadık ve buna direndik. Sağ güçlerin maskesi büyük oranda düşmüş durumda. Özelleştirmelere, sermayenin şiddet ve yıkıma başvurarak yeni alanlara doğru genişlemesine, muhafazakarlığa, kadın bedeninin ve cinsel muhalefetin denetlenmesine, mücadele edenlerin baskı altına alınması ve suçlu ilan edilmesine dayalı aşırı liberal bir hattı derinleştiriyorlar.

Güncel siyasi durum; kentlerde ve kırlarda, yaşadığımız ve çalıştığımız her yerde her gün direnmemizi zorunlu kılıyor. Yaşamın *prekarizasyonu**, patriyarkal ve ırkçı şiddetin artışı ve topraklarımızda ulusötesi şirketlerin hızlı ve acımasızca büyümesi karşısında kadınlar olarak çıkış yolları ve stratejileri gösterirken aynı zamanda halkların mücadeleleri için de dersler çıkarıyoruz. Bunlardan biri, dünyanın her yerinde ama özellikle bizim kıtamızda

---

* Türkçe'de güvencesizleşme, istikrarsızlaşma, eğretilişme ve kırılma olarak ifade edilen prekarizasyon kelimesini burada olduğu gibi kullanıyoruz. Küresel kapitalizmin talep ettiği bu kendine has işgücü ve üretim ilişkilerini anlatmak üzere kullanılan prekarizasyon, tam olarak, güvencesiz, eğreti çalışma, zaman üzerindeki kontrolünü kaybetme, fark edilmeyen ve ödüllendirilmeyen iş için daha fazla çalışmak zorunda olma, mesleğinin gerektirdiğinden daha fazla eğitim düzeyine sahip olma, rantsal sömürünün sistematik bir formu olarak borç içinde yaşama, tarihte kazanılmış kültürel, sivil, sosyal, siyasi ve ekonomik hakları kaybederek güç sahiplerinden minnet beklemek zorunda bırakılmayı anlatır (Guy Standing).

antikapitalist mücadelelerin mutlaka ırkçılık ve patriyarka karşıtı olması gerektiğidir. Sömürgecilik ve tahakkümle geçen asırların ardından iç içe geçmiş bu sistemler, yaşadığımız toplumları biçimlendirdiler ve sermaye-yaşam çelişkisinin giderek derinleştirdiler. Günümüzde birikim mekanizmalarını yeniliyor ve varlıklarını güçlendirerek sürdürüyorlar.

Feminizm ve ırkçılık karşıtlığı, tam da bu nedenle, özgül mücadeleler değil özgürleştirici her toplumsal projenin olmazsadır. Bu siyasi perspektifin hayata geçirilmesi için Amerika Kıtalarındaki toplumsal hareketler arasında birlik ve ittifak kurma süreçleri temel oluşturuyor. Biz, SOF ve Dünya Kadın Yürüyüşü olarak kadınların öz örgütlenmesini yaratma ve güçlendirme konusunda kararlıyız. Aynı zamanda sendikal mücadeleler, köylü mücadeleleri ve çevre adaleti mücadelelerini yürüten karma toplumsal hareketlerle ittifaklar oluşturmaya da katkı sunuyoruz. Bu yolda ilerlerken gördük ki mücadelelerin iç içe geçmesi; Serbest Ticaret Anlaşmasına karşı gıda egemenliği ve emperyalizme karşı halkların bütünleşmesi doğrultusunda ittifakları esas alan mücadelelerin, hareketlerin içindeki biz halkları güçlendirmektedir.

Bu konjunktürde direnmek ve dönüştürmek görevini biz üstlendik. Direniş; bu kıtada yaşayan kadınlar, yerli ve Afrika kökenli halklar olarak bizim tarihsel ve gündelik deneyimimiz. Ve bu direnişler içinde bizi yaşamak istediğimiz topluma götüren, dönüşümün yollarını gösteren pratikler, kolektif özneler ve politik öneriler inşa ediyoruz. Böylece kadınların mücadele deneyiminden çıkarabileceğimiz ikinci ders, topluluklarımızın ve bir bütün olarak toplumun yaşamı sürdürmek için başvurduğu ilişki ve yöntemlerin tartışılması, politikleştirilmesi ve dönüştürülmesi gerektiğidir. Bu süreçte yaşamın olanaklı olması için bakımın merkezi önemine ışık tutuyor, insanlar olarak hem birbirimize karşılıklı bağımlılığımızı hem de eko-bağımlılığımızı ortaya koyuyoruz. Zira doğa, yaşamımızın dışında bir şey değildir.

Bu yayınlı bir araya getirdiğimiz metinler, toplumsal hareketlerle ittifak halinde kurulan feminizmin biriktirdikleriyle diyalog içinde ve kıtada içinden geçtiğimiz siyasal sürecin önümüze koyduğu zorluklarla yakından ilişkilidir. İki bölüme ayrılmış olan metinler, mevcut durumu anlamak için ve antikapitalist mücadelelerin inşası için feminist esaslar sunuyor.

“Neoliberalizm Üzerine Feminist Analizler” başlıklı ilk kısımda Nalu Faria’nın yazısı feminizmin dinamikleri ve neoliberalizmin tuzakları üzerine zorunlu bir tartışma yürütüyor. 1990’lardan bu yana neoliberalizm karşısında feminizmin izlediği yolu ve pratiklerini toparlayan metin, neoliberalizmin piyasalaştırıcı amentüsünün parçası olan, şirketlerin feminist slogan ve söylemleri parçalayarak bünyesine katma stratejisini sorguluyor. Bu stratejilerin-hareket olarak feminizm açısından- yaratacağı sonuçları irdeliyor. Yazar, bölgemizde ırkçılık karşıtı ve kapitalizm karşıtı feminizmin bugün karşı karşıya kaldığı zorluluklara dair tartışmayı yerli yerine oturtturarak sözde fikir birliğini sorguluyor.

ABD’den Cindy Wiesner’in yazısı, söz konusu bağlamda halkçı ve feminist hareketlerin mücadele ve örgütlenme perspektifleri ve politik görevleri üzerine kafa yoruyor. Bu ırkçı ve patriyarkal Amerikan kapitalizminin bağlamsallaştırılmış analizi, bizim antiemperyalist mücadelelerimiz ile *Trumpizmi* yenmek için orada mücadele eden ve örgütlenen halkla aktif dayanışma arasında *artikülasyon** kurma sürecine katkı sunar.

---

* Feminist tartışmalarda sıkça bahsi geçen “*articulación*” Türkçeye genellikle “eklemleme” olarak çevrilmesine rağmen burada *artikülasyon* olarak kullanmayı tercih ediyoruz çünkü politik artikülasyon sadece feminist hareketin diğer toplumsal hareketlerle ve politik güçlerle mücadelelerini basitçe birbirine eklemekle kalmayıp aynı zamanda birbiriyle karşılıklı etkileşime girdiği, yeni ve ortak bir senteze ulaştıkları ve bu doğrultuda ortak eylemler, kampanyalar ve toplantılar organize ettikleri süreçlerdir. Artikülasyonun kelime anlamı eklemleyip birleştirme ve birleştirdiğini anlaşılır bir şekilde ortaya koyma becerisidir. Politik artikülasyonun yanı sıra kamusal ve özel alanın yani üretim ile yeniden-üretimin artikülasyonu da feminist ekonominin temalarından birisidir.

“Hareket Halinde” başlıklı ikinci kısım, bizim eylemi düşünceden ayırmayan feminist perspektifimiz açısından çok değerli bir kavrayışı pratiğe geçirerek düzenlendi. Bu kısımdaki yazılar, kadın yoldaşlarımızın ittifaklar ve ortak mücadeleler inşa etmek amacıyla geniş platformlarda yaptığı konuşmalardan derlenmiştir. Küba’nın başkenti Havana’da dünya çapında yaklaşık 1500 kişiyi bir araya getiren “Neoliberalizme Karşı Demokrasi İçin Antitemperyalist Dayanışma Buluşması” sırasında Karin Nansen ve Nalu Faria, “Neoliberalizme Karşı Demokrasi İçin Kıta Mücadele Günü” sürecini şekillendiren siyasi açılımlar sundular. Bu; 2015 yılından bu yana süren, merkezine feminizmi ve çevre adaletini alan bir artikülasyon sürecidir. Kasım ayında Havana’daki buluşma, dayanışma ve enternasyonalizmin önündeki engeller ve anti-kapitalist mücadeleyi yoğunlaştırmanın gerekleri üzerine kolektif tartışmamızı ilerletme olanağı sağladı. Kıta Günleri’nden bu direniş zamanının gerektirdiği yöntemleri bulma çabamızı birleştirerek çıktık. Burada yayınladığımız konuşmalar, bu yola katkı sunuyor; solun ve mücadelelerimizin dayanışmacı artikülasyonunun önündeki zorlukları ortaya koyuyor.

Aralık ayının ilk günlerinde Halklar Zirvesi sırasında Dünya Kadın Yürüyüşü, Anamuri ve Şilili diğer feminist örgütlerin organize ettiği Kadın Çadırında kadınlar; neoliberalizme, maden talancılığına (ekstraktivizme) ve patriyarkal şiddete karşı ormanları, doğayı ve yaşamın sürdürülebilirliğini savunan feminist mücadeleler üzerine tartışmalar yürüttüler. Ayağa kalkıp neoliberalizme yeter diyen ve birçok baskıya göğüs geren Şili halkının mücadelesini güçlendiren bu toplantı, feminist güçlenme, inşa ve dayanışma için bir zemin oldu. Bu Çadır’da Miriam Nobre’nin yaptığı ve burada yer verdiğimiz konuşma, Latin Amerika’dan patriyarkaya bir bakış sunuyor; sermaye-yaşam çatışmasıyla mücadele etmeye ve bu sistemi aşmaya muktedir, kalıcı bir hareket olarak feminizmin kök salmasının önündeki engelleri irdeliyor.

Bu yayınlada, kadınların öz örgütlenme süreçleri ve ittifakların inşasına dair kolektif tartışmayı genişletmeyi amaçlıyoruz. Bu yüzden feminist eylemden ve feminist eylem için metinleri bir araya getirdik. Metinler, bu direniş zamanı için halkçı, feminist ve antikapitalist fikirleri kayıt altına alıyor fakat analizle yetinmeyip bu toplumu eşitlik, adalet, halk egemenliğı ve dayanışma temelinde kurulacak bir topluma dönüştürmek için bizleri kolektif örgütlenmeye ve yürüyüşe çağırıyorlar.

Daima yaşa...

BÖLÜM 1

**NEOLİBERALİZM ÜZERİNE
FEMİNİST ANALİZLER**

Neoliberal Saldırı Karşısında Feminist Başkaldırılar

*Nalu Faria*¹

Son yıllarda feminist hareket, dünyanın çeşitli yerlerinde en kitlesel eylemlilik ifadelerinden biri olarak öne çıktı. Hem sağın saldırılarına karşı direnişlerde hem de kürtaj hakkı, şiddet karşıtlığı ve giderek daha fazla bakım emeği gibi temalarda kendini gösteren patriyarka karşıtı bir gündemin savunulmasında sahnedeydi. Bu mücadele konuları, bazen ya bir toplum modeli vizyonu ya da sürecin giderek keskinleşmesi yüzünden ortaya çıkan genel gündemlerle ilişkilidir.

Yaşadığımız bölge olan Amerika Kıtalarında olup bitenlere bakacak olursak, Ekim 2016'da Lucía Pérez'in kadın cinayetiyle öldürülmesini protesto eden Arjantin'deki kadın grevini desteklemek için binlerce kadının yaptığı eylemlilikleri hatırlayarak başlayabiliriz. Bugünkü modelin yapısal unsuru olma işlevi gören patriyarkal şiddete karşı büyük gösteriler düzenlendi. Ocak 2017'de Birleşik Devletlerde Trump'ın göreve başlamasını ve aşırı sağ politik programını protesto eden Kadın Yürüyüşünün eylemlerinin gücünü bütün dünya şaşkınlıkla izledi. Ayrıca Brezilya'daki darbeye ve o günden beri yürürlüğe sokulan gerici politikalara karşı direnişte kadınların üstlendiği rol de genel kabul görüyor.

---

¹ SOF Genel Koordinatörü ve Dünya Kadın Yürüyüşü Uluslararası Komitesi üyesi

Bütün bu eylemlilikleri, 2018 yılında Arjantin’de kürtajın yasallaşması için “Yeşil Dalga” olarak bilinen eylem ve aynı yıl Şili’de büyük bir feminist öğrenci eylemliliği izledi. İlginçtir ki kadınların bu güçlü örgütlülüğü ve eylemliliği, ulusötesi şirketlerin saldırısı altındaki coğrafyalarda, kentlerde ve kırlarda geçim mücadelelerini kapsayacak şekilde çok daha geniş direniş süreçlerine uzanır. Brezilya’da dört yılda bir düzenlenen Margaritalar Yürüyüşü önemli bir örnektir; Topraksız Kır İşçileri Hareketi’nin (MST) 8 Mart Kadınların Mücadele Günü etkinliği ve Siyahi Kadınların Yürüyüşü de öyle. Bunlar kadınların patriyarkal modellere meydan okuduğu öz örgütlenme süreçleridir.

Bu makalede² feminizmin 90’lardan bu yana neoliberalizmin saldırılarına karşı ürettiği yanıtlara panoramik bir bakış sunacağım ve güncel durumun bölgede karşımıza çıkardığı güçlükler ve tuzaklara, izlememiz gereken yollara dair kolektif düşünceye bazı katkılarda bulunacağım.

Neoliberal Programın Kadın Hareketi Üzerine Etkileri

Radikalizm 60’lı ve 70’li yıllar boyunca feminizmin yükselişine damgasını vurmuştu. Bu radikalizmin kendini gösterdiği feminist sorgulamalar, daha önce özel alana ait kabul edilen beden, cinsellik ve şiddet gibi çeşitli meseleleri politikleştiren güçlü bir süreç yaratmıştı. Aynı zamanda emeğe dair ekonomik tartışmaların feminist eleştirisinin güçlendiği ve kadınların toplumsal hareketler ve sol örgütler de dahil olmak üzere iktidar alanlarından dışlanmasının ifşa edildiği bir momentti. Feminist hareketin bu yükseliş döneminde gösteri ve eylem biçimlerinde görülen kutsalların önünde eğilmeme ve yaratıcılığın da altını çizmek gerekir. Bu dönemin ilk örnekleri ABD ve Avrupa’dan geldi ancak bu coşku Latin Amerika’da da güçlüydü, diktatörlüğe karşı demokrasilerin

² Helena Zelic’e bu yazının geliştirilmesi için sunduğu katkılardan dolayı teşekkür ederim.

kök salmasıyla ve her yerde kadın ve erkek işçilerin gündemleriyle yakından ilişkiliydi.

70'lerin sonuna gelindiğinde artık aşırı sağ kesimlerin tetiklediği muhafazakâr bir dalga yükseliyordu. Bunu kapitalizmin, feminizm de aralarında olduğu toplumsal hareketlere karşı şiddetli bir tepkisi takip etti. Bu tepki, daha fazla birikim ve kontrol sağlama modeli ve stratejisi olarak neoliberalizmi getirdi. Bu neoliberal politikalara emperyalizmin güncel biçimleri olan özelleştirmeler, kemer sıkma, eşit olmayan serbest ticaret ile devletin küçülmesi damgasını vurdu ve vurmaya devam etmektedir. Neoliberalizm ile el ele bu muhafazakâr saldırının ahlaki gelenekçilik üzerinden feminizme yönelik ısrarlı saldırılarının etkileri politikaya, emeğin sömürülmesine ve siyasi eylemliliğin ehlileştirilmesine kadar uzanır. Birleşik Devletlerde sözde yeni sağın feminist kazanımlara karşı dinci kesimler ve ekonomik elitlerle bağlantılı saldırılarını incelerken Susan Faludi'nin "Backlash" (Ters Tepki, 1991) kitabı bu sürecin analizinde yeniden referans oldu. Faludi bu kitabında "antifeminist tepki" adı altında istatistik verilerin işlenmesi, eğlence üretimi ve kurumsal siyaset vasıtasıyla kadınların evlilik, annelik ve boyun eğmeye nasıl teşvik edildiğini aydınlatıyor.

Bu genel sürece Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin dağılması gibi 20. yüzyılın bazı kırılmalarının etkisi de eklenir. Bu kadar çok değişiklik karşısında toplumsal hareketlerin çoğunda sonuç, yapısal uyum ve neoliberal politikalara yönelik kapsamlı bir eleştirel duruşun eksikliği oldu. Neoliberalizmin hem ideolojik baskı ve saldırılar hem de halkın yaşam koşullarındaki radikal kötüleşmeler yoluyla şiddet kullanarak dayatılmasının sonucu olan bu geri çekilme ve eylemsizlik durumu, aynı zamanda bu modelin sadece ekonomik açıdan genişlemekle kalmayıp zihinlere de kök salmasına uygun ortam yarattı.

90'larda yoksulluğun ve ülkeler arasında eşitsizliğin artması üzerine Bretton Woods³ sisteminin parçası olan çok taraflı kuruluşlar arasında neoliberal modelin eksiklikleri tartışılmaya başlandı ve bu tartışmaların sonucunda telafi edici politikaların gerekliliği ortaya atıldı. Bu senaryoda BM, Eco-92 ile başlayıp 1997 yılında başlayan insan yerleşimleri programı HABITAT⁴'a kadar uzanan bir konferanslar dizisi önererek söz konusu "istenmeyen etkileri" düzelterek bir gündemin organizatörü olarak kendisini öne çıkardı.

Bu sürecin karakteristiği, bir meşruiyet kazanma biçimi olarak STK'ların ve toplumsal hareketlerin de sürece dahil edilmesi oldu. BM mecralarında belirlenmiş gündemlerin hayata geçirilmesine toplumsal örgütlerin katılımıyla kurulan bu bağ, kaynaklara erişim vaatleri de içeren bir *kooptasyon** süreci yarattı. Bunun kadın hareketine yansımaları ise, hareketin gündemini doğrudan BM konferanslarının gündemine ve izlenmesine tabi kılan yoğun bir kurumsallaşma oldu.

Bunun yanı sıra, ideolojik düzeyde bile daha genel dönüşüm perspektifinden hakların normlara bağlanması ve kamusal politika önerileri alanı ile sınırlı bir tartışmaya doğru kayma yaşandı.

³ Bretton Woods sistemi, 1944-1971 arasında sanayileşmiş ülkeler arasındaki ticari ve mali ilişkileri düzenleyen anlaşmaların tümüne verilen ad.

⁴ Eco-92, Birleşmiş Milletlerin Rio de Janeiro'da devlet liderlerinin katılımıyla düzenlediği çevre ve gelişim konferansıydı. BM'nin yirmi yıl içinde çevre konusunda düzenlediği ilk konferansı. Sonradan bu konferans dizisinin parçası oldular: 1993'te Viyana'daki İnsan Hakları Konferansı, 1994'te Kahire'deki Nüfus ve Kalkınma Konferansı, 1995'te Pekin'deki Dünya Kadın Konferansı.

* "*Kooptasyon*", Philip Selznick'e göre "bir örgütün istikrarına veya varlığına gelebilecek tehditleri önlemenin aracı olarak, o örgütün yönetici kadrosuna veya karar verme (politika belirleme) yapısına yeni eleman ve üyelerin dahil edilmesi sürecidir". Toplumsal ve politik hareketler; bir ülke, toplum, kurum, kuruluş, örgüt veya herhangi bir toplumsal sistemde statüko düzenini meşrulaştıran ve koruyan müktedir güçlere ciddi bir şekilde meydan okuyacak kadar güçlendiği zaman gücü elinde tutanlar kendilerine meydan okuyanlara el uzatır ve onları katılımcı olarak sistemin içine çekmeye çalışırlar. Muhaliflerin meydan okudukları sistemin otoritesine bu şekilde biçimsel (formel) olarak dahil edilmesi, *kooptasyonun* özünü oluşturur. William Gamson, *kooptasyonu* "meydan okuyanların gerçek politika değişikliklerini başarmaksızın kamu politikaları süreçlerine erişim elde etmesi" olarak tanımlar. *Kooptasyon* bir katılım değil manipülasyon biçimidir.

O dönemin sloganı “proaktif” olmak, hükümetlerle ve çok taraflı örgütlerle eşgüdüm içinde çalışmaktı. Ufku, mevcut devlet modelinin getirdiği sınırlamaları bile sorgulamadan kamu politikalarını hayata geçirmekle sınırlıydı.

Bu politikanın sonucu olarak ve solun eylemsizleştirildiği genel ortamın da etkisiyle kadın hareketi depolitize oldu ve radikalliğini yitirdi. Doğrusu şu ki kadın hareketinin bir kesimi kamucu politikalar söylemiyle -hatta “minimal devlet” kavramı içerisinde ve uluslararası platformlar ve kongrelerin örgütlenmesine yatırım yapmakla kendisini sınırlandırdı. Öte yandan sermaye, emeğin aşırı sömürsünün yeni biçimlerini yaratıp semiriyor, insan hayatının sürdürülmesini ve bakımını kadınların sırtına yüklüyor, kadınların kullanıma hazır birer obje veya beden olarak tanımlanmasına pervasızca yatırım yapıyor, imaj ve davranış kalıplarını empoze ederek kadınları etkileyecek muhafazakâr moda ve trendleri yeniden benimsiyor ve böylelikle kadınların çoğunluğunun yaşamını biçimlendiriyordu.

2000’ler ve Eleştirel Gündemin Yeniden Kazanılması: Dünya Kadın Yürüyüşünün Örgütlenmesi

90’ların kurumsallaşma ve radikalizmini yitirme sürecinin hegemonyasından koparak feminist hareketin mücadele alanlarının yeniden kurulması, neoliberalizme karşı direniş içerisinde gerçekleşti. Bin yılın sonunda kadınlar kendilerini ekonomik tartışmada daha güçlü bir şekilde konumlandırmaya başladılar ve 2000’lerin başında kadın bedeni ve yaşamının metalaştırılmasına karşı artiküle bir mücadeleye giriştiler. Bu mücadele; öz örgütlenme, sokak eylemliliğine geri dönülmesi, kamusal alanların işgaline dayalı feminist pratikler ve toplumsal hareketlerle ittifaklar zemininde yükseldi.

90’ların sonunda yaşanan bu momentte önceki gündemden kopmakta olan yeni bir dinamiğin yükselişi göze çarpıyordu. Başka örgütsel formlar ortaya çıkmıştı ki bunlar arasında REMTE

(Ekonomiyi Dönüştüren Kadınların Latin Amerika Ağı), Dünya Kadın Yürüyüşü ve *Vía Campesina* (Çiftçinin Yolu) kadın örgütlenmesini öne çıkarabiliriz. Dünya Kadın Yürüyüşünü kurma önerisi 1995 yılında Quebec'te, bu hareketler çerçevesinde, tam da NAFTA'nın (Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması) imzalanmasına karşı direnişle ve neoliberal küreselleşmeye küresel bir yanıt verilmesi gerektiğinin doğrulanmasıyla bağlantılı olarak öne sürüldü. Dünya Kadın Yürüyüşünün başlaması, 2000 yılında serbest ticarete karşı mücadelelerin radikalleştiği bir süreçte hatta örgütlenmesi ABD Seattle'da DTÖ (Dünya Ticaret Örgütü) Konferansı'na karşı yapılan yoğun protestolar bağlamında oldu.

Dünya Kadın Yürüyüşünün kurulması, kadınların bedenleri ve yaşamlarının piyasalaştırılması gibi neoliberal enstrümanların eleştirisiyle bağlantılı olarak bedene dair tartışmanın yeniden canlanması anlamına geliyordu. Hareket, mahallelerden ve sendikalardan kadınların yanı sıra siyahi, köylü ve genç kadınların örgütsel alanda güçlü temsilini güvence altına aldı; örgütlenme biçimlerinde değişiklikler önerdi; doğrudan eylemliliğe, kamusal alanları doldurmaya ve eylem araçlarının kolektif formlarını oluşturmaya öncelik verdi.

Başlangıçta DKY'nin gündeminde yalnızca çocuklar açısından değil, yaşlılar açısından da bakım meselesi önemli yer tutuyordu. Bakım, yaşamımızda süreklilik arz eden bir şeydir ve bizi birbirimize karşılıklı bağımlı hale getirir. Bu anlamda bakım üzerine kafa yormak, merkezine refahı koyan ve bu bakım görevinin dengeli dağılımını gerektiren, insan yaşamının sürdürülebilirliğini esas alan yeni bir paradigma inşa sürecinin parçasıdır. Daha 2000'lerin başında DKY, piyasa ekonomisinin içerisinde metalaşmanın insan yaşamının her boyutuna sirayet ettiği bir piyasa toplumu anlamına geldiği analizini yapıyordu. Bu doğrultuda kadın bedeni, tıbbileştirme veya güzellik endüstrisi kalıplarının dayatılması ile parçalanıp kuşatılmıştır.

DKY, kendi çizdiği yolda ilerlerken gücünü kadınların gündelik yaşam içerisindeki gerçekliğinden hareketle küresel bir süreçle bağı olan yerel eylemliliklerin örgütlenmesinden aldığını gösterdi. Bu eylemliliklerde dayanışma yapısal bir dayanak oldu. Bu deneyim, feminizmi kadınlarla erkeklerin özgür ve eşit yaşadığı, ırk/etnik köken ayrımcılığının olmadığı ve cinselliğin özgürce yaşandığı bir toplumun inşası çerçevesinde bir eşitlik projesi şeklinde güncelleyerek küresel bir güce dönüştü. Yapısal vizyonu sebebiyle ve ittifaklar politikasının bir sonucu olarak karma toplumsal hareketler içerisinde feminist gündemin meşruiyetini güçlendirdi. Bu süreçle birlikte kadın militanların aktif katılımı için daha geniş alanlar açarak gündemde ve genel örgütlenme biçimlerinde somut değişikliklerin yolunu açtı.

Yürüyüş, başından itibaren feminist mücadelenin kimliklere parçalanmasına engel olmak gibi zorlu bir işe koyuldu. Bu parçalanma, kimi durumlarda kadın hareketinin politik bir özne olarak inşasını sorgulamaya kadar vardı. Açıkçası kimliklerin kendini ifade etmesiyle görünür hale gelen farklılıklara saygı, mücadelenin temel unsurudur. Fakat işin bu boyutu, toplumsal ilişkilerin somutluğunu ve toplumu örgütleyen maddi temeli yadsıyamaz. Ne de kadınların, özellikle de siyahi kadınların üzerindeki aşırı iş yükünün dünyayı ayakta tuttuğu -ve özellikle bedenlerine her gün yeniden tecavüz edildiği- gerçeği yadsınabilir.

Çeşitli feminist savaşlar ve kazanımlar sona ermedi çünkü patriyarka devam ediyor ve kapitalizm; ırkçılık ve sömürgecilik ile kesiştiği noktada kadın emeği, bedeni ve cinselliği üzerindeki denetim kalıplarını yeniden tanımlıyor. Böylece feminizmin ürettiği söylemi koopte* eder ve yeniden anlamlandırır; bu da beraberinde yeni zorluklar getirir.

* Kooptasyonun muhaliflere elit statüsü verilmesiyle gerçekleşen biçimsel (formel) yöntemlerinin yanı sıra doğal (informel) yöntemleri de söz konusudur. Anahtar feminist kavramların, söylem ve pratiklerin feminist olmayan aktörlerce kendi politik amaçları doğrultusunda kullanılması, içinin boşaltılması ve yeniden yorumlanması doğal (informel) kooptasyondur.

2013 yılında 9. Uluslararası Toplantının hazırlıkları sırasında Dünya Kadın Yürüyüşü, sistemin, sermaye-emek ilişkisine büyük bir ayar vermek üzere çok tanıdık bir reçeteyi uygulamaya koyduğunu çoktan saptamıştı (SOF, 2015). Bu nedenle, dünya genelinde halka hizmet için ayrılan kamu harcamalarında kısıtlamalara gidiliyor ve daha önce Güney ülkeleriyle ya da nüfusun belli kesimleriyle (kadınlar, göçmenler, siyahlar) sınırlı olan prekarlık, bir ölçüde herkes için bir norm olarak dayatılıyordu. O dönemde hareket; muhafazakârlığın yükselmekte olduğunu, bunun da yeniden üretimi destekleyen kamu politikalarında kesintiler karşısında kadınların aşırı iş yükü ve sorumluluklarını haklı göstermek için kadının ai-lerdeki rolünü yeniden değerli hale getirdiğini zaten tespit ediyordu.

DKY'nin Brezilya'da nasıl örgütlendiğinin öyküsü oldukça açıklayıcıdır. Politik gündemdeki değişiklik birleştirici feminist hareket olarak DKY ile olanaklı hale geldi. Bu, esasen sistem karşıtı karakteri ve kapitalizm, ırkçılık ve patriyarkanın bir arada var olduğu şeklindeki analitik bir perspektiften hareket etme arayışı ile mücadelenin gençlik, kır ve ekoloji boyutlarını bünyesinde toplamasıyla yaşandı. Somut bakış açısıyla bu yaklaşım, feminizm perspektifinden ekonominin gidişatına itiraz etmek anlamına geliyordu.

Son olarak Yürüyüş, uluslararası eylemler gibi (ki kuruluşundan bu yana her beş yılda bir yapılıyor) büyük eylemlilikler hayata geçirmenin yanı sıra Asgari Ücretin Yükseltilmesi Kampanyası, Margaritalar Yürüyüşü, Piyasalaşmaya Karşı Saldırı gibi kampanyalarla da kalıcı bir örgütlenme ve eylemliliğin yaratılmasını temsil ediyordu. Kampanya yardımıyla Brezilya bağlamında ekonomi üzerine feminist tartışmayı derinleştiriyor ve asgari ücret realitesinden hareketle cinsiyetçi iş bölümünün etkilerini öne çıkarırdık. Margaritalar Yürüyüşü, kırsalda kadınların çeşitli kazanımlar elde etmesinde bir araç görevi gördü. Bugün, masaya oturmanın imkânsız olduğu bir hükümet karşısında bu eylemlilik, halk direnişi ve alternatiflerin görünür kılınması açısından önemli bir rol

oyuyor. Piyasalaşmaya Karşı Saldırı, beden ve cinsellik üzerine tartışmaların politikleştirilmesine ve gençlik örgütlenmesinin güçlenmesine katkıda bulundu. Bütün bu eylemlerde kadınların farklılıklarını esas alan geniş tabanlı bir feminizmden hareketle farklı bir toplum modeli oluşturma iddiasını görmek mümkündür.

Antiemperyalizmle bağlantılı neoliberalizme karşı mücadele, sırasıyla feminizmi ve genel olarak solu canlandıran birlik deneyimleri ve 2000'lerin başındaki somut gündemlerden güç aldı. Amerika Kıtaları Serbest Ticaret Bölgesine (ALCA) karşı verilen başarılı mücadele buna bir örnektir. ABD'nin ortaya attığı ALCA, Amerika'da ithalat vergilerini ortadan kaldırarak kıtada Kuzey Amerikalı şirketlerin tahakkümüne alan açma, siyasal güney ülkelerinde ortak malların sömürsünü ve prekar çalışmayı derinleştirmeyi amaçlıyordu. ALCA'ya karşı verilen mücadelenin tamamı, yerelden başlayarak bölgesel ve uluslararası düzeyde artıkuilasyonu tamamlamış, ortak, örgütlü bir gücün yaratılmasında önemli rol oynadı. O dönemde feminist ve antikapitalist bir kampın yeniden oluşumu bu çerçeve içinde şekillendi ve ilerici denem hükümetlerin bölgede hayata geçirdiği programlar için zemin oluşturdu.

Bu eylem deneyimlerinin yanı sıra Dünya Sosyal Forumlarına katılım, hareketlerin yeniden yapılanma dinamiklerine, yeni örgütlenme pratiklerinin formüle edilmesine ve ittifaklar oluşturma stratejisine alan açtı. Dünyanın çeşitli ülkelerinden örgütlerin kurduğu Forum ilk olarak 2001 yılında toplandığı Brezilya'nın Porto Alegre kentinde 2002, 2003 ve 2005 yıllarında tekrar organize edilecekti.

Dünya Kadın Yürüyüşünün bu zemine katılımı, hem feminist örgütlerle hem de karma toplumsal hareketlerle ittifak zeminini güçlendirmesine olanak sağladı. Öte yandan bu deneyim, hareketlere esaslı bir ders de verdi: Dünya Sosyal Forumuna örgütlere ve kamu gücüne kendi gündemlerini dayatma amacıyla değil, ortak bir politik güç yaratmak için katılmak. İlk yaklaşım, farklı alanlar arasında izlenen geleneksel bir strateji olup daha önce feminizm

içinde de hâkimdi ve kurumsallaşmayla bağlantılıydı. Aynı şekilde etkinlikler öneren ve forumların oluşumu için çaba harcayan kurumsallaşmış alanların katılımı gösterdi ki sol örgütlenmelerin saflaşması ve radikalliği ile neoliberalizm karşıtı eylemlilik hâkim pozisyonları işgal etmiş olanlarda bile bir değişim dinamiği yarattı.

Güncel Durum: Başka Bir Düzeye Sıçrama ve Sonuçları

Bugün feminizmin genişleyerek değişik kesimlere ulaştığı şüphe götürmez. Sadece örgütlü feminist hareketlerin değil toplumun genelinin gündemi haline geldi. Çoklu gündemler ve alanların yanı sıra ortak ve örtüşen niyetler de vardır: Kapitalizmin patriyarkal ve ırkçı boyutunun tanınması, mevcut modelin androsentrik (erkek merkezci) yönleriyle yüzleşme ihtiyacı, cinsel çeşitliliği ve muhalefeti savunmanın önemi, yetki kullanmanın daha demokratik ve yatay biçimlerini ve yeni değerleri benimseme ihtiyacı, bakım gündeminin tanınması ve kadınların öz örgütlenme ihtiyacı gibi.

Feminizmin bu şekilde genişlemesi, alternatif önerilerinde son 15 yılda görülen canlanma ile birlikte yaşanıyor. Latin Amerika ve Karayipler’de feminizminin yeniden yükselişe geçmesinin neoliberalizme karşı mücadeleyle bağını yeterince analiz ettik. Buradan hareketle kadınların yaşam dinamikleri, sömürü ve yoksunluklarını bir süreliğine de olsa iyileştiren bir programın formüle edilmesine ve bölgesel entegrasyona az ya da çok katkı sunan ilerici hükümetlerin bu yükselişteki rolünü de irdeledik.

Bu arada kapitalizmin 1929 yılından bu yana en büyük krizi 2008 yılında patlak verdi. İlk merkezi ABD idi ve hızla Avrupa’yı etkisi altına aldı. 2011 yılında büyük bir eylemlilik süreci yaşıyordu: Arap Baharı, İspanya’da 15M ve ABD’de *Occupy Wall Street*. Bunlar gençliğin yığınsal katılımının damgasını vurduğu, yoğun, yenilikçi eylemliliklerdi. Bununla birlikte bu süreçlerin bazılarında farklı kuşakların bir araya geldiğini ve önceden konsolide

edilmiş hareketlerin varlığının bu yeni eylemlerin sistematik biçimde örgütlenmesinin koşullarını yarattığını not düşmek gerekir.

Kadınların baştan sona bütün bu sürece katılımı kalıcı bir olgu olarak kayda geçti. Bu deneyimden hareketle feminizmi mücadelenin kurucu öznelerinden biri olarak konumlandırılan kolektif süreçler geri kazanılabilir. Sonuçta bugün artık kuşaklararası bir feminizmden söz ediyoruz. Siyasi gündemde yapısal şiddet, ortak mallar -feminist ekonomi ve bakım tartışmalarının bir uzantısı olarak- ve kapitalist modelin küresel eleştirisiyle ilişkili başka konular artık fazlasıyla mevcuttur.

Aynı dönemde feminist söylemin iletişim mecralarında büyüdüğü; Hollywood aktrisleri, dev müzik endüstrisinin şarkıcıları arasında ve şirketlerin pazarlanmasında kendisine sözcüler bulduğunu gördük. Yine de bu süreç, bizim yerel algılayışımızın ufkundan daha geniştir. 2011 yılında SlutWalk (Kaltak Yürüyüşü), feminist eylemliliğin yeni formatının belirginleştiği ilk moment gibi görünüyor. Koordinasyon ve var olan yapılarla ittifak için örgütsel süreçler yaratmayı pek kafaya takmayan, ademi merkezizetçi çağrılara dayanmaktadır. Sadece Brezilya'da değil başka ülkelerde de kalıcı bir örgütlenme oluşturma girişimleri oldu fakat kullanılan yöntem ve eylemler, gerçekte hareketlerin parçalanmasıyla sonuçlanıyordu.

Harekete geçirme gücü, 15M Hareketinin* feminist meclislerinde, *Occupy Wall Street* ve Arap Baharına kadın katılımında göze çarpıyordu. Bu süreçlerin bazılarında kadınların öz örgütlenmesi, feminist hareketin yeni ve eski militanları arasındaki birliktelikten doğdu ki bu da süreklilik yarattı. Uluslararası etki yaratan bir diğer olgu da gerçekten ilham verici örgütsel sürece imza atan Kürt feministlerin tanınması oldu.

2015 sonunda Brezilya'da halihazırdaki yasal kürtaj olanaklarını kısıtlayarak kürtaj yasaklarını genişleten bir yasa tasarısına

* İspanya'da kemer sıkma politikalarına karşı 15 Mayıs 2011 tarihinde başlayan eylem hareketi

karşı feminist gösteriler düzenlendi. Gösteriler gençlerden oluşuyordu ve ana akım medya “feminist baharı” olarak adlandırdı.

2015 yılı aynı zamanda Buenos Aires’te ilk “*Ni Una Menos*” (Bir Kadın Daha Eksilmeyecek) gösterisinin düzenlendiği yıldır. Eylemlilik büyük ses getirdi, dönemin Arjantin Devlet Başkanı Cristina Kirchner’in dahi desteğini aldı ve sonraki yıllarda da sürdü. Bunun örneğin, 30 yılı aşkın süredir devam eden ve 2016 yılında Rosario kentinde 70 bin kadının katılımıyla zirveye ulaşan Arjantin’deki Ulusal Kadın Buluşmaları üzerindeki etkisini gözlemlemek mümkündür. Hemen ardından yine Ekim ayında kadınlar, Lucía Pérez’in öldürülmesini kınamak için ilk “Kadın Grevi”ni örgütlediler. O gün, çeşitli ülkelerde Arjantinli kadınlarla dayanışma gösterileri düzenlendi.

Bu süreç Arjantinli grupların ertesi yıl 8 Mart’ta Kadın Grevi çağrısı yapmalarına zemin hazırladı. Bu eylemliliğe benzer şekilde ülkelerinde kürtajın tamamen yasaklanması tehdidine karşı grev çağrısı yapan Polonyalı kadınların inisiyatifi de eklendi ve böylece Latin Amerika ülkeleri dahil çeşitli ülkelerde örgütlenen Uluslararası Kadın Grevi çağrısı doğdu. Yaygınlığı ve hacmini kestiremesek de 55 ila 60 ülkenin katılımından söz ediliyor.

Diğer iki eylemlilik daha muazzam biraya toplama kapasitesine sahipti. Kasım 2016’da Madrid’de kadınların şiddete karşı büyük bir eylemi oldu ve 2017 başında Trump’ın görevi devralmasından bir gün sonra ABD’de Kadın Yürüyüşü düzenlendi ve buna çeşitli ülkelerde ABD’li kadınlarla dayanışma eylemleri eşlik etti.

Bu bağlamda 2017 yılında kadın grevi çağrısı yapıldı: Arjantinli ve Polonyalı kadınlardan gelen iki Kadın Grevi çağrısı en büyük desteğini Angela Davis, Nancy Fraser, Cinzia Arruzza ve diğerlerinin imzaladığı bir metinden alıyordu.⁵ 2018 ve 2019 yıllarında

⁵ “8 Mart’ta Uluslararası Militan Bir Grev İçin” Manifesto, Angela Davis, Cinzia Arruzza, Keeanga-Yamahtta Taylor, Linda Martin Alcoff, Nancy Fraser, Tithi Bhattacharya ve Rasmae Yousef Odeh tarafından. Şuradan ulaşılabilir: <https://vientosur.info/spip.php?article12192>

grev çağrısı tekrarlandı. Buna karşılık son yıllarda artık “8 Mart Kadınların Uluslararası Mücadele Günü” için değil de “8M” eylemlilikleri için çağrı yapma trendi, feminizmin içeriğini boşaltmanın, sıradanlaştırmanın yolunu açıyor ve eylemliliklere halkın katılımını ve örgütlenmesini zorlaştırıyor.

Bu sürecin anlamı üzerine bir tartışma başlatmak gerekiyor. Aynı zamanda hem kadınların mücadelelere daha fazla politik katılımını hem de kimi pankartların görünürlüğünü artırması bakımından feminizm için çeşitli kazanımlar üretmişse de bu süreç zorlu bir görevi de gerektiriyor: [8 Mart, 25 Kasım gibi] büyük eylem tarihlerinin ötesinde de örgütlenebilen, yeni kolektifler ile birikim ve deneyimleri yadsınamaz mevcut hareketler arasında ilişkiler kurabilen, kapitalizm ve ırkçılık karşıtı kalıcı bir feminist pratik perspektifiyle daha fazla kadına ulaşmak.

Vurgulanması gereken önemli bir nokta, patriyarkal şiddetle mücadelenin yukarıda bahsedilen süreçlerin çoğunda en önemli mesele olduğu gerçeğidir. İlk bakışta eski gündemin yeniden ortaya çıkması gibi gelebilir. Oysa şiddete karşı koyma biçiminde bir politikleşme yaşanıyordu ve bölgemizdeki [Latin Amerika] tahakküm modelinin yapısal rolüne dikkat çekiyordu. Bu politikleşme pratikte de yaşandı: kadınların mücadelesi sayesinde kazanılan şikayet mekanizmalarının yetersizlikleri, sadece cezalandırma ve yasal düzenlemeler yoluyla şiddetle mücadele etmenin şiddeti ortadan kaldıramayacağını kanıtladı.⁶ Şiddetin patriyarkal, ırkçı, kapitalist ve sömürgeci boyutları arasında derin bir bağlantı vardır; bu ise şiddetle mücadelenin sistem karşıtı mücadelenin parçası olmasını ve dolayısıyla cezalandırmanın biçimi ve kapsamını değerlendirmekten sorumlu olmayı gerekli kılar.

⁶ Bir diğer örnek, ABD’de #MeToo kampanyası kapsamında şiddet öykülerini ifşa eden kadınların anlattığı deneyimlerdi. Meseleyi görünür kılmayı başardıkları halde kamuya mal olan hikayeler, durumu değiştirmek için yeterli olmadı.

Cezaevlerinin hem aşırı kalabalıktan hem de neoliberalizmin başka bir semptomu olan dış kaynak kullanımından kaynaklanan insanlık dışı uygulamaların artmasından mustarip olduğu bir dönemde antipunitivist* (cezalandırma karşıtı) bir gündemin ortaya çıkıyor olması tesadüf değildir. Irk ve sınıf boyutları, bu meselelerin temelini oluşturur zira şiddet mağduru kadınlara ne yardım ne de koruma sağlayan sistemin kendisi, ağır toplumsal eşitsizliğin doğrudan ürünü olan suçlardan dolayı siyahi ve yoksul halkı yığınlar halinde hapsedmekten sorumludur. Bu toplumsal eşitsizlik içinde cezalandırılanlar ve cezalandırılmayanlar arasındaki fark ürkütücüdür.

Tartışmalı bir Feminizm: Kooptasyon ve Yasaklar Arasında

Feminist kampın sesinin giderek daha çok yankılanmasıyla orantılı olarak yönelimleri, platformları, mücadele biçimleri ve politik projesi konusunda tartışmalar da artıyor. Bu tartışmalar temelde neoliberal politika, muhafazakâr ve faşist güçlerin etkisi gibi daha genel siyasi bağlamla da ilişkilidir. Karmaşık bir süreçten geçiyoruz ve kesin bir nitelendirme yapmak henüz olası görünmüyor. Hatta sağ kampın bile kapitalizmin küresel krizi karşısında atılan adımlara karşı çıktığı bir tartışma süreci yaşanıyor. Bugün özellikle Latin Amerika ve Karayipler’de, bölgede on yıldan daha uzun zamandır süren değişim süreçlerini hedef alan muhafazakâr bir tepkiyle karşı karşıyayız. Hatta günümüzde neoliberal karşı saldırıyla ittifak halindeki muhafazakâr siyaset, doğrudan feminist siyasete yönelik saldırılarına çoktan başladı bile.

“Toplumsal cinsiyet ideolojisi” denen şey ile mücadele (örneğin eleştirel düşünceyle devlet okulunda eğitim veren kadın

* Antipunitivist feminizm; cezaları artırmanın çözüm olmadığını, cezalandırıcı tepki ne kadar anlaşılır olursa olsun cinsel şiddeti kişinin rızası kapsamına indirgeyerek yapısal bir sorunu bireyselleştirdiğini ileri sürer. Sistem karşıtı feministlerin cezalandırma stratejilerine yönelik bir dizi kaygıları ve politik eleştirileri olduğunu yeri gelmişken not düşmekte fayda var.

öğretmenlere karşı) coğrafyamıza mahsus saldırılara yerellerden karşı koyma gibi görünebilir. Aslında benzer nefret söylemleri, -ahlak ve sözde depolitizasyon bahanesiyle- kazanımları geri almak amacıyla başka ülkelerde de tekrarlanıyor. Ancak muhafazakârlar ve bazı dini kesimler, geniş çapta örgütlenmiş olsalar da toplumsal hareketlerin güçlü direnişiyle karşılaşılıyorlar.

Neoliberalizmin ortaya çıkışı ve piyasanın yaşamımız ve topraklarımız üzerindeki gücünün orantısız büyümesi, yoğun bir değerler çatışması için zemin oluşturdu. Neoliberal güçler, bazı uğraklarda muhafazakâr söyleme eklenerek ve bazılarında da karşı çıkararak feminizmin yönelimlerine dair tartışmada söz sahibi olmaya çalıştılar. Özellikle, üretimin örgütlenmesi için gerekli özneleri ve özneliği liberal parametrelere göre şekillendirmek doğrultusunda sistem karşıtı talepleri piyasayla uyumlu davranış biçimlerine dönüştürmek için yaptılar.

Bireycilik, neoliberalizmin özelliklerden biridir çünkü kâr ve eşitsizliğe dayalı piyasa için gereken rekabetçi modeli güvence altına alır. Ve bu bireycilik, yalnızca çalışma ve profesyonelleşme bağlamıyla sınırlı kalmaz; yaşamın diğer yönlerine de sirayet ederek genel toplumsal bilince işler. Belki de bu, kadınların bireysel güçlenmesi söylemini kullanarak yaşamdaki değişiklikleri yalnızca “kişisel tercihlere” dayandıran bir feminizm vizyonunun bugünlerde neden büyüdüğünü anlamamız için bir ipucu verir. Bu söylemler; bizi çevreleyen toplumsal bağlamdan koparılmış ve piyasa mantığıyla çelişmeyen, abartılı bir özerkliğe sahip özneler fikriyle uyumlu, modern bir davranış biçimi olarak feminist düşüncüyü şekillendirmeye çalışır. Bu noktadan hareketle Dünya Kadın Yürüyüşünün 2005 yılında formüle ettiği “döngüsel” bir sloganı hatırlatmak istiyorum: “kadınların yaşamlarını değiştirmek için dünyayı değiştir, dünyayı değiştirmek için kadınların yaşamlarını değiştir”. Bu slogan, feminizmin yapısal bir vizyonu olması gerektiği sentezini yapar.

Yine de kimi söylemlerde görünen durum tam tersidir: Feminizmin kazandığı -ki bizim halk örgütlerimizin ve hatta hareketlerimizin bile ötesine geçen- geniş etki alanı ile basında, kültür ve sanat dünyasında ortaya çıkan sözümona feminist söylemler, yalnızca siyasi gündemi değil örgütlenme anlayışını da değiştiriyor. Profesyonel olarak “başarılı”, estetik standartlarla uyum içinde, beyaz, zengin ve kendi yaşamlarının sınırlarını bir dereceye kadar zorlayan kadınlar örnek oluşturuyor -hem gerçek hayattaki hem de ABD dizilerindeki temsili karakterlere. Egemen basında şöyle tahminler yapılıyor: “Önümüzdeki yirmi yıl içinde kadınlar her şeyi hükmedecek”. Feminizm, daha fazla birikim yapmayı başarmış üst sınıftan arta kalan bir oyuncak gibi yorumlanamaz. Eşitsizlikleri sürdüren kadınların görünürlüğüne indirgenmiş bir temsiliyet ne feminizmin ne de kadınların büyük çoğunluğunun gereksinimleri ne yanıt veremez.

Bu bağlamda, feminizm herkese ait olduğu için kendi çıkarlarına göre kalıba sokabileceği fikrinden hareketle şirketlerin ve kapitalizmin diğer kesimlerinin feminizmi bünyesine alma hamlelerine sıkça rastlanmaktadır. Bir yandan “ilerici” ve hatta feminist kılığına girerken öte yandan da hak gasplarını destekleyen, sömürü ve finansallaşma yoluyla kazanç sağlayan neoliberalizmin maskeleri ve taktiklerine karşı uyanık olmamız gerekir. “*Mor makyaj*”^{*} dediğimiz şey, toplumsal etki yaratacağı varsayılarak kadınlara yönelik söylemler ve “kurumsal sosyal sorumluluk” şemsiyesi altında yürütülen eylemlerle şirketlerin (birikimleri için elzem olan) sömürü modellerini gizlemek için kullandıkları bir stratejidir. Bu dinamikleri ve temsilcilerini iyi gözlemlemek gerekir. Bu eğilimlerin kadın/erkek temsilcileri belirlenmediği sürece genel bir politik projenin tartışılmasından ziyade sadece bu fikirlerin dolaşıma sokularak toplumun geneline nüfuz etmelerinin

^{*} Mor makyaj ya da mor aklama (purple washing) başka bir kooptasyon stratejisidir. Terim toplumsal cinsiyet eşitliğini bir pazarlama taktiği gibi kullanmanın yanı sıra feminizmin yabancılık düşmanlığı ve İslamofobiyi meşrulaştırmak için kullanılmasına da gönderme yapar.

sağlandığı izlenimi aynen devam eder. Fakat günün sonunda güç verilen şey, elit kesimin de dahil edildiği reformist ve liberal iktidar projesi olur. Feminizmin de dahil edilmesiyle bu şirketler ve “başarılı kadınlar”, feminist olmanın ne anlama geldiğine ilişkin kendi versiyonlarını dayatıyorlar ki bu da karşımıza bir sorun olarak çıkıyor. Bu anlamda BM’nin yukarıda bahsettiğimiz rolü de öne çıkan sorunlardan birisidir.

Bu unsurlar, sosyal ağlar sayesinde yeni toplumsallaşma dinamikleriyle buluştuklarında daha karmaşık hale geliyor. Kapitalist iktidar merkezi tarafından büyük ölçüde kontrol edilen bu platformların kullanımı, özellikle ilerici kampın siyaset yapma biçimlerini ve diyalog kurma kapasitesini etkiledi. Teknoloji bir yandan iletişimde yeni bir ölçeği ve kamusal tartışmalarda yeni olanakları mümkün kılmış olsa da diğer yandan siyasi mücadelenin bazı temel gereksinimlerine zarar vermiştir. Öyle ki geniş tartışmalara ve kolektif sentezlere dayanan okumaları zayıflatmaya ve bunun yerini kolektif temsiliyet alanlarından destek bulmayan bireysel alanda şekillenen okumaların almasına katkı sunmaktadır.

Bu gerçek, kolektif alanların ve dolayısıyla siyasi temsil fikrinin taşıdığı anlamın içinin boşalmasına katkıda bulundu. Yaygın kabul gören talepleri savunmaktan vazgeçmeye, böylece bireysel kimliklerin inşasına odaklanmaya hizmet etti. Bu kimlik tartışması rahatsız edici bir parçalanma barındırır: Çoğul olanı, farklı olanı gözlemleyerek insanları, uzlaşmanın yalnızca eşitler arasında yaşandığı büyük bir homojenlik alanı içinde konumlandırmaktadır. Kadınlar arasında hiyerarşilerin var olduğu ve üstesinden gelmek için bunları görünür kılmak gerektiği yadsınamaz fakat yine de sormak durumundayız: Birlik yeniden nasıl kurulacak? Kimliklerin çeşitliliği demokratik bir siyasal yaşamın temelidir. Buna rağmen ve bununla birlikte kolektif karar ve temsil alanlarını geri kazanacak bir politika zorunludur. Yalnızca kimin kim adına konuşacağını değil, ortak siyaset yapabilmek için ortak kararlarımızı

temsil edecek kişilerin meşruiyetini sağlayacak süreçleri nasıl inşa edeceğimizi de kendimize sormamız gerekiyor.

Aynı zamanda içinde bulunduğumuz momentin sonucu olarak politik tartışma hem feminizm içinde hem de hareketlerin genel alanlarında fazla karmaşık görünüyor. Politik tartışma, kişisel olmanın yanı sıra iki formülü izler: Ya tartışmanın parçası olan herkesin pozisyonunu tekleştirir ya da herkesin birine karşı birleştiği bir mantık izler. Her iki durumda da önemli olan şey, politik tartışma güme gider. Bu sadece feminizm içinde değil başka alanlarda da rastladığımız bir eğilim çünkü toplum bu şekilde örgütleniyor. Her dönüşüm ve mücadele sürecinde gerekli sentez ancak fikirlerin dinlenilmesi ve etraflıca tartışılmasıyla oluşturulabilir.

Feminizmin kuruluşunu etkileyen tartışmalar, aynı zamanda üniversite alanına da sıçradı. Geride bıraktığımız on yıl, Brezilya'da gençlerin kitlesel olarak üniversitelere akın etmesine tanık oldu ve içlerinde siyahi nüfus öne çıkıyordu.⁷ Üniversitenin işçi sınıfının gerçekliğiyle daha uyumlu bir mantığa sahip olması için yürütülen mücadele süreci, yeni öznelerin erişim kazanmasıyla yeni perspektifler açığa çıkardı.

Üniversite profilindeki bu değişiklikler ve feminizmin güncel bağlamı düşünüldüğünde feminizme dair tartışmaların bazı şeylerin gün yüzüne çıkmasıyla bu alanlarda da yaşanması kaçınılmaz oluyor. Bir yandan üniversite alanı, insanların siyasi pratik için birikim sağlayacağı düşünce üretimine ve önceden bir kenara atılmış bilginin oluşumuna katkı sunuyor. Öte yandan erişimde yaşanan bu değişim, akademinin mantığında yapısal bir değişimi sağlamaya ve akademik dille kadınların gündelik yaşam pratikleri arasındaki kopukluğu ortadan kaldırmaya yetmiyor. Aslında akademiye üretilen birçok teori, hareketlerde ve partilerde örgütlü kadınların

⁷ Devlet üniversitelerine siyahi, yerli ve devlet okulu öğrencilerinin girişini düzenleyen Kota Yasası 2012 yılında yürürlüğe girdi ve uygulanması yıllar içinde üniversite öğrencilerinin ırk ve sınıf profilini değiştirdi.

deneyiminin üstünde konumlandırılmaktadır. Dahası kolektif pratiklerle bağlantının söz konusu olduğu durumlarda bile, üniversite bağı liderlikleri meşrulaştırmak açısından giderek daha fazla önem kazandı. Bu etkenler, bir senteze varılmasını zorlaştırıyor ve politik etki gücünü daha da eşitsiz hale getiriyor.

Bu manzara feminizm geleneği üzerine tartışmalarda, bir diğer deyişle buraya nasıl geldiğimiz ve politik mücadelenin esaslarının neler olduğunun kavranmasında da kendisini gösterir. Bunun anlamı, toplumsal hareketlerle ve kadın işçilerin örgütlenmeleriyle bağlantılı bir feminizmden gelen katkılarının sönümlenmesidir. 90'ların suya sabuna dokunmayan hareketsiz kesimlerinden kopan sol hareketler arasında neoliberalizm eleştirisi 2000'lerden itibaren yeniden güçleniyordu. Fakat başka dünya tahayyülü, alternatiflerin kolektif üretiminde esas proje olan sosyalizmle fazlaca bağ kurmuyordu.

Bunun nedeni, egemen söylemin ve bazı sol kesimlerin sosyalizmi ortodoks bir Marksizmin “dogmatizm” alanına hapsedmeleridir. Marksizmi yeniden düşünmenin zorluğu, mevcut demokrasilerin inşası için yenilenmiş sosyalist okumalar oluşturma çabalarına da nüfuz etti. Bu sınırlama, aynı zamanda feminizmle sosyalizm arasındaki ilişkinin tarihsel köklerini sürekli silme girişiminin nedenini de açıklar. Bunun bir örneği, 8 Mart'ın Rus Devrimindeki kadınların mücadelesiyle olan bağını koparan, bu Günün kökenine dair kristalleşmiş kafa karışıklığında görülebilir.⁸

Bu sorunlar ve neoliberal söylemlerle yoğun çatışmalar yaşanırken kadınların ezilmesi ve sömürülmesini kapitalist sistem içerisinde radikal değişikliklerle aşmayı tahayyül etmenin ciddi zorlukları vardır. Çünkü feminist mücadele; yalnızca toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bazı talepleri piyasanın değer ve yapılarıyla uyumlu hale getirmeye çalışan, kişisel davranışta bir değişiklik yaratmak olarak anlaşılırsa o zaman yapısal bir dönüşüme gerek yoktur.

⁸ Álvarez González, Ana Isabel (1999): Uluslararası Kadınlar Gününün kökenleri ve kutlanması, 1910-1945, Ed. KKK, Oviedo

Duruşunu İşçi Kadınların Mücadelesinden Alan Bir Feminizm⁹

Feminist mücadele sayesinde farkına vardık ki sorunlardan birisi yapısal dönüşümler için verilen somut mücadeleyle ilişki kurma zorluğudur. Halihazırda görünüşe bakılırsa sistem karşıtı, antikapitalist, aşırı eleştirel bir feminizm mevcuttur ancak antikapitalist tartışma büyük oranda retorikten ve soyutlamadan ibarettir. Büyük eylemliliklerin yanı sıra söylemin radikalliğini politik eyleme yansıtan antikapitalist bir mücadele etrafında kalıcı bir örgütlenme zorunludur.

Bu dağınık feminizm cenahında her şeyin söylemsel pratiğe dönüştüğü bir eğilim olduğunu ve değişim arayışlarının kişiler arası ilişkilerde ve en fazla soyut kanaatler düzeyinde öne çıktığını görüyoruz. Pratikte bu, bazı feminist kesimlerin performansının bireysel özgürlükler, fırsat ve temsil eşitliği alanlarıyla sınırlı olması anlamına geliyor. Bu nedenle her zaman şu soruyu sormalıyız: Dönüşüm mücadelemize kaç kişiyi katmak istiyoruz?

Taciz, cinsel şiddet, istismar, mahrumiyet ve genel olarak kadın düşmanlığına dair şikayetlerinin kapsamı ve etki alanı küçümsenemez. Yine de kamusal karakter kazananların çoğu zaman medya sektörüyle bağlantılı olduğu gerçeğinin tespiti önemlidir. Bunun örnekleri sanatçı Yoko Ono'nun *The Sky Is Still Blue, You Know...* sergisi, #MiPrimerAcoso ve #MeToo sanal inisiyatifleri ve ardından gelenlerin hepsinde görülebilir.

ABD'li sosyolog Johanna Brenner'in soruları, bugün hareket olarak karşılaştığımız zorlukları tartışmak için örnek oluşturur. Şöyle diyor:

“Feminizm ve ezilme karşıtı diğer hareketlerin sınıflar arası hareketler olması, dolayısıyla aynı zamanda kendilerine sormaları gerekir: Bu hareketler içerisinde hegemonya kimin

⁹ Clarisse Goulart Paradis'e yazıya katkılarından dolayı teşekkür ederim.

elinde olacak? Hareketin neyi talep edeceğini hangi dünya görüşü belirleyecek? Bu talepler nasıl ifade edilecek ve gerekçelendirilecekler? Hareketin kendisi nasıl örgütleniyor?” (BRENNER, 2019, sayfasız, çeviri bize ait)

Toplumun tamamını ilgilendiren tartışmalar dar bir perspektiften yürütüldüğünde ortaya bir sorun çıkıyor. Bu tartışmalar toplumu farklılıkları ve ihtiyaçlarıyla bir bütün olarak kapsamaktan yoksun bir perspektifle yapılıp ve hatta toplumun en kırılgan kesimlerinin yaşam dinamiklerine zarar verebilir.

Bunun bir örneğini Veronica Gago ve Natalia Quiroga'nın feminizm ve kentlerle ilişkisi üzerine yazdıkları makalede görmek mümkün (2017). Yazarlara göre şiddet tartışmasında feminizm içinde baskın çıkan politik görüş, kadınlar için güvenli olmayan bir kent konsepti inşa etti. Her köşe başında bir tehlike yattığı ve semt yoksullaştıkça tehlikenin de arttığı fikri ortaya atıldı. Bu fikir eninde sonunda sağcı kesimler tarafından hazırlanan ırkçı ve elitist, eksiksiz imha politikalarından başka bir şey olmayan güvenlik politikalarını haklı çıkarmaya yarıyordu. Feminizm sağ tarafından reddedildiği halde sağın temsilcileri, kendi politikalarına destek sağlamak için kadınları kullanmaktan çekinmiyor. Uç bir örnek vermek gerekirse 2015 yılında Brezilya'da toplumsal hareketlerden kadınlar cezai ehliyet yaşının aşağı çekilmesine karşı kampanya yürütürken sağcı milletvekilleri şiddet retorikinden fazlasıyla yararlanarak “kadınların güvenliği için”, “genç tecavüzcülerin cezasızlığına karşı” gibi gerekçelerle öneriye destek oyu verdiler. Oysa bu yaklaşım, işçi sınıfının yanında konumlanan sol feminizmin pratikleriyle ilişkilendirilemez. Yalnızca sağ tarafından yapılan gaspı değil, aynı zamanda hareket içindeki elitist perspektifi de gösteren bu örnek olaylar, feminizmin özü itibarıyla sınıf ve ırk perspektifiyle bağlantı kurması gerektiğini kanıtlar. Evet, bir yandan feminizmin büyümesine tanık olduğumuz doğrudur fakat bunun paradoksal bir büyüme olduğu da doğrudur:

Daha fazla kadınla diyalog için geliştirilen stratejiler, kaçınılmaz olarak daha güvencesiz ve yoksul işçi kadınların gerçekliğiyle (ve bundan hareketle) diyalog kurmayabilir.

Halkçı hareketler ve ülkelerden yükselen, patriyarkanın dayattığı yaşamdan hoşnut olmayan kadınlar cephesinde bir değişim arzusu vardır. Yine de toplulukları ve sınıflarına dair daha kolektif bir bakış açısına sahip oldukları ve bunun en üst noktada erkeklerle bağı koparan bir özerklik fikrinden farklı olduğu görünüyor.

Bu kopuşun olgunlaşması sürecinde bir kişinin feminist olmasını sağlayan şey, patriyarka eleştirisidir ve bu eleştiri genel olarak erkeklerle, onların pratikleri ve söylemleriyle doğrudan yüzleşmeyle ilişkilidir. Çoğu zaman emeği sömüren ve kadınların yaşamını prekarlaştıran bir patriyarka tasavvuru, feminizmi ilgilendirmeyen salt sınıfsal bir mesele olarak anlaşılır. Feminist eylem, “salt cinsiyetçi” olduğu düşünülen söylem ve pratiklerin kınanmasına odaklanır. Bu doğrultuda düşüncede ve pratikte cinsiyet, ırk ve sınıf, aynı meselenin katmanlı boyutları değil de birbirinden ayrı kamplar olarak görülür. Kadınların dahil oldukları karma alanlardan (sendika, parti, aile, vs.) kopmasından bağımsız olarak daha üst düzeyde bir feminist bilincin nasıl yaratılacağı üzerine düşünmek gerekir. Bu yaklaşım çoğu kadının, daha önce bahsedilen patriyarkadan, başka mücadelelerle özdeşleşmiş olmaktan ve bu karma yapıların performanslarından rahatsız olmalarına rağmen toplulukları içinde üstlendikleri sorumluluklardan dolayı bu tarz bir feminizme dahil olmalarını imkansız hale getirir.

Kişisel özerklik, kadının yerinin sadece aile olmasının sorgulanması, kadınların politik özne olarak görülmesi gibi bütün bu unsurlar onlarca yıldır feminizmin ve feminist pratiğin esasını oluşturur. Bunlar işçi kadınların gündelik mücadeleleri içinde yaşadıkları çatışma, hakkını arama ve kolektif alternatifler kurma deneyimlerinde kendisini gösteriyor. Ve tam da bu yüzden kişisel özerklik

ve feminizm yüzeysel bir şekilde müştereklerin*, toplulukların ve toplumsal hareketlerin inşa edilmesinin önünde engel olarak kavranamaz. Kadınların mücadele pratiklerinin aslında yaşamın sürdürülebilirliği ve topluluk bağlarının derinleştirilmesi için önemli bir araç olduğu görülmüştür. Alttaki alıntıda İtalyan tarihçi Silvia Federici, müştereklerin** ne olduğunu örneklendiriyor:

“Aynı zamanda birbirlerini yoksulluk, devlet şiddeti ve bireysel erkek şiddetinden koruyacak ve yeniden üretim masraflarından tasarruf edecek bir araç olarak yeniden üretim işini kolektifleştirme çabalarına önderlik edenler de yine kadınlardır. Çarpıcı bir örnek, Şili ve Peru’da kadınların yüksek enflasyon yüzünden tek başlarına yiyecek alamadıkları seksenli yıllarda kurdukları ortak kazanlardır (ortak mutfaqlardır) (Fisher, 1985). Bu pratikler, tıpkı kolektif yeniden ağaçlandırmalar ve toprak talebi ve işgalinde olduğu gibi komünal bağların hala güçlü olduğu bir dünyanın ifadesidir.” (FEDERICI, 2013. s. 252)

Böylece kaçınılmaz olan şu soru akla gelir: Kadınların özerkliğini, bugün müşterekler tartışması çerçevesinde nasıl değerlendirmeliyiz? Müşterekleri geri kazanmaktan bahsetmek, (elbette eşitsiz ve hiyerarşik ilişkileri dışarıda bırakarak) topluluk ilişkilerine alan açma fikrini beraberinde getirir. En başta varlıklı kadınları etkilediği görülen bireysel liberal kopuş eğilimi karşısında feminizmi bekleyen görev, farklılıkları ve benzerlikleriyle her bir insan kümesi veya topluluktan başlayarak bu kolektif süreçlerde özerkliğin nasıl yaratılacağını formüle etmektir. Bu ise feminizmin esas vurgusunu tek başına o ya da bu kadının “feminist bilincinden”, bunun yanı sıra politik pratikler doğuran kolektif bilinci yaratmaya kaydırır.

* Müşterekler ortak mülkiyet alanlarını ve hatta üzerinde mülkiyet kurulamayan şeyleri kapsar: Hava, su, toprak, tohum, orman gibi doğal varlıkları; sokak, park, meydan, plaj gibi kamusal alanları; bilim, sanat, kültür, dil, gelenek gibi insanlığın ortak değerlerini anlatır.

** İspanyolcada “común” sözcüğü hem müşterekler hem de yerel kolektif olarak komün anlamına geliyor. Metnin anlaşılmasını kolaylaştırmak adına bu bölümde iki sözcüğü de kullandım, bunların ortak kökenini akılda tutmakta fayda var. [Ç.N.]

Tarihte kadınların bu doğrultudaki girişimlerinin pek çok örneği mevcuttur ve bunları hatırlamak bize her zaman fayda sağlar. Amerikalı sosyolog Johanna Brenner de bu yıl yayımlanan bir makalesinde ABD’deki ikinci dalga feminizm üzerine analizlerde “liberal feminizmin anahtar kavramları egemen sınıfın gündemine eklemlenirken hareketin devrimci momentinin hayal meyal hatırlanmış olduğunu fark etmekten” duyduğu üzüntüyü anlatır. (BRENNER, 2019, sayfasız, çeviri bize ait). Bu makalede yazar, işçi kadınların gündemiyle daha çok ilişkili bir feminizmin, her ne kadar sonradan dikkatlerin liberal feminizme odaklanmasıyla saklı kalmış olsa da, bizim tabirimizle yaşamın prekarizasyonuna karşı büyük çaplı kampanyalar yürüttüğünü unutulmaktan kurtarır. Bakım emeği tartışmasında bu emeğin toplumsallaşmasının güvence altına alınması için devletin daha çok sorumluluk alması ve toplumsal eşitlik talebiyle ön safta yer aldı. Her zaman toplumsal dönüşüm söylemiyle bağlantılı hak talepleri, siyahi hareketi ve sendikalizmi feminizmin temel unsurları olarak kapsayan bir mücadele yarattı. Bunlar, karma alanlarda feminist politikleştirilmenin derinleşmesini sağladı ve aynı zamanda sanki aralarında gerilim varmış gibi görünen temalar arasında bağlar kurulmasına da yol açtı.

2016 yılında suikasta uğrayan Honduraslı büyük siyasi savaşçı Berta Cáceres’in deneyimi de kadınların yaşam gerçekliğinden yola çıkarak gerçek anlamıyla dönüştürücü feminist pratikler için bize ilham ve ders verir. Berta antikapitalist, feminist ve çevreci bir liderdi. Berta’nın yaptıkları; Honduras’ta topraklarını savunan Lenka halkının mücadelesi için yaşamsaldı, genel dönüşüm ufkundan somut yaşamın örgütlenmesinin eşitlikçi biçimlerinin inşasına uzanan bir mücadele bayrağıydı. Bu süreçte çok önemli iki unsur vardı: Birincisi kadınların önder rolünü tanıma, diğeri Lenka halkının mücadele ve yaşamın bütün alanlarında birlik olması gerektiğinin bilinciyle zorluklara birlikte karşı koyma.

Neoliberalizmi Yenmek İçin Antikapitalist Feminizmi İnşa Etmek

O halde bunlar, 2019 yılının sonuna geldiğimiz şu günlerde yaşadığımız dönemin belli başlı unsurlarıdır. Neoliberalizm; muhafazakârlıkla ittifak halinde demokratik süreçler karşısında ilerliyor, dağınkılık örgütlenme önünde engel oluşturuyor ve piyasa, feminizmi bireyci bir karikatüre sığdırmakta ısrar ediyor. Buna karşın siyasi direniş süreçlerinde kadınlar, mücadelelere önyak olma ve başka bir toplum kurma adına sokakları terk etmemek üzere solun geniş kesimlerini bir araya getirme rolünü üstleniyor.

Amerika Kıtalarında gündemi ırkçılık ve sömürgecilik karşıtı bir perspektiften belirleyen siyahi feminizmin siyasal ve toplumsal birikimleri övgüyü hak ediyor. Bugün sergilediği performans çok kuvvetli bir anlatım gücüne sahip ve bu durum, siyahi hareketin onlarca yıllık birikim ve mücadele sürecinin ürünüdür. Angela Davis ve Patricia Hill Collins'in 70'li ve 80'li yıllara ait baş yapıtlarının yakın zamanda çıkan çevirileri ve yeniden basımları; siyahi feminist fikirlerin bloglar ve diğer dijital platformlar yardımıyla yaygın paylaşılması ve siyahi kadınların halk hareketlerindeki kararlı örgütlülükleri bunun örnekleridir. 2015 yılında Brezilya'da iyi yaşam (buen vivir) ile ilişkili taleplerle Siyahi Kadınlar Yürüyüşünün örgütlenmesi ve ilk buluşmanın 30. yılı olması nedeniyle 2018 yılında Ulusal Siyahi Kadınlar Toplantısı'nın düzenlenmesi boşuna değildir.

Feminizm, toplumu etkileme yeteneğini gösteriyor. Bunu, köylü ve kentli kadınların örgütlenmelerinden, siyahi ve yerli kadınların direnişlerinden hareketle ve yanlış bir şekilde dikotomik görülen üretim ve yeniden üretim arasında bağ kurarak ve barınma, toprak, gıda egemenliği, siber güvenlik, halkçı iletişim, eğitim vb mücadeleler üzerine müşterekleri inşa ederek yapıyor. Bu ise feminizmin bugün ayrı bir mesele, bir özgüllük olmadığı anlamına geliyor.

Tartışmaları; toplumu örgütleyen unsurların ekonomi, siyaset, kültür ve emeğin kurucu parçasıdır. Toplum inşa etme niyeti taşıyan alternatifleri çapraz kesen (transversal) bir konuma sahiptir. Bizim feminizminin tarihi bu yüzden sömürü, ezilme ve adaletsizliğe karşı bütün bir işçi sınıfı tarihinin parçasıdır. Toprağı ve yaşamı sömürgeleştiren, insanlıktan çıkararak ve yağmalayan patriyarkal ve ırkçı kapitalizmin maskelerine aldanmakla işi olmaz.

Dolayısıyla markaları güçlendirmek ve birikim sağlamak için çelişkili söylemler ve pazarlama yöntemlerine başvurarak piyasanın feminizmi koopte etme girişimleriyle yüzleşmek gerekiyor. Çoğu zaman her şeyin farklılıklar içerdiği ve çoğul olduğu, sosyalist feminizmin savunulamayacağı, “feminizmlerin” çoğul olduğunun kabul edilmesi gerektiği, hatta bunlar arasında sözüm ona özgürlükçü reklamlar yapanlar da olduğu gibi savlarla ulusötesi şirketleri karışımıza almama söyleminin baskın çıkmasına izin verilir.

Bizim feminizminin sistem karşıtı olmak durumunda; bu da anti-patriyarkal, antikapitalist, ırkçılık karşıtı ve cinsel farklılıklardan yana olmak demektir. Hatta bu, somut program ve öneriler içeren bir projeden güç alarak ittifaklar oluşturmamız gerektiği anlamına geliyor. Şayet sermaye-yaşam çelişkinin mevcut modelin sınırları içinde çözülmeyeceğinin farkındaysak feminist hareketi, eylemlerini ve ittifaklarını bu bakış açısıyla inşa etmek gerekir. Feminizm belli başlı bazı birey ve kesimlere daha fazla güç bahsetmekle sınırlı tutulamaz; bu, ortak mücadele alanları ve süreçlerle bağını kopararak politik mücadelenin içini boşaltan bir strateji anlamına gelir. Feminizm, gücünü kadınların tarihsel ve toplumsal özneler olarak özgürleşmesi ufkundan alıyor. Bu kapsamlı dönüşümü başarmanın önünde pek çok engeller vardır ki bunun anlamı, feminizmin başarılarının sol örgütler tarafından karmaşıklığı ve yapısal boyutuyla tanınması, “kimlik” şeklinde banalleştirilip itibarsızlaştırılmaması veya “özümlü” olduğu için geri plana atılmasına son verilmesi demektir.

Radikal ve özgürlükçü feminist gündemin kalıcı olarak özüm-
senmesi, arzu ettiğimiz değişikliklerin gerçekleşebilmesi ve eşitlik
yolunda ilerleyebilmemiz için esastır.

Kaynakça

- BRENNER, Johanna. “A promessa do feminismo socialista”. En: Jacobin
Brasil (Online) Accesado el 12 de noviembre de 2019. Disponible en: [https://
jacobin.com.br/2019/05/a-promessa-do-socialismo-feminista/](https://jacobin.com.br/2019/05/a-promessa-do-socialismo-feminista/)
- FALUDI, Susan. Backlash: o contra ataque na guerra não declarada contra as
mulheres. Rio de Janeiro: Rocco, 2001.
- FEDERICI, Silvia. Sıfır noktasında devrim: Ev işi, yeniden üretim ve feminist
mücadele. Otonom Yayıncılık, 2014.
- QUIROGA, Natalia; GAGO, Veronica. “Kent ekonomisine ve kentin
yenilenmesindeki müştereklere feminist bir bakış”. CARRASCO; Cristina;
DÍAZ, Carme. Economía Feminista: zorluklar, öneriler, ittifaklar. Dünya
Kadın Yürüyüşü Kitaplığı 2, 2021.
- SOF. Feminismo em marcha para mudar o mundo: trajetórias, alternativas e
práticas das mulheres em movimento. São Paulo: SOF, 2015.

ABD'deki Güncel Duruma Feminist ve Halkçı Bir Bakış

*Cindy Wiesner*¹

Sağ popülizmin yalnızca ABD'de değil bütün dünyada yükselmesi, neoliberalizmin etkisiyle olmuştur. Donald Trump, neoliberalizmin ürünüdür. Neoliberalizm çok fazla birikime ve servetin merkezileşmesine yol açtı. Küresel ölçekte nüfusun yüzde 1'i, servetin çoğunu elinde tutuyor ve ulusötesi şirketler pratikte ülkelerden daha fazla güce sahiptir.

Devlet, bildiğimiz üzere başlangıcından itibaren ırkçı ve patriyarkal kapitalizmi destekleyen bir araç olmuştur. Kapitalizm başından itibaren bu iki temel üzerinde yükseldi ve ABD örneğinde bu durum apaçık ortadadır. Zira temelleri kölelik, yerli ulusların soykırımı ve savaş ve tahakküm politikaları üzerine kurulmuş bir ülkedir.

Çoklu boyutları olan bir krizle karşı karşıyayız: ekonomik, ekolojik, emperyalist ve demokratik. Bu krizin parçası olarak devletlerin daha fazla özelleştirilmesine tanık olduk. Kamu hizmetleri, demokrasi süreçleri, hatta güvenlik ve askeriye dahi özelleştiriliyor. Aşırı sağın küresel örgütçüsü haline gelen Steve Bannon, 2017 yılında muhafazakâr hareketin görevinin bildiğimiz anlamdaki devleti yıkmak olduğunu söyledi.

¹ Grassroots Global Justice Alliance ulusal koordinatörü ve Dünya Kadın Yürüyüşü ABD militanı.

Proje budur. Daha fazla bireysel sorumluluk yaratmak, devleti ve hükümetleri toplumda yaşamın temel koşullarını güvence altına alma sorumluluğundan kurtarmak. Sağ hükümetlerin paradigması budur: Devlet, çok boyutlu krizin insanların yaşamları üzerindeki etkilerinden dolayı sorumlu tutulmamaktadır. Hükümetler ve devletler toplumsal yeniden üretimden elini eteğini çekip yaşamsal olan bu alanı destekleme rollerini yerine getirmede sınıfta kalıyorlar. Son 40 yıldır kesinlikle gördüğümüz şey budur. Dolayısıyla bir projenin başlangıcında değiliz, topluma kök salmış bir proje söz konusudur ve bu yüzden de Trump'ın maskesi düşmüş neoliberalizmin bir ürünü olduğunu anlamak önemlidir.

Yine de otoriterizmin yeni bir düzeyine tanık oluyoruz. Otoriterizm, her zaman patriyarkal olmuştur; her zaman çok zorba, “güçlü maço lider” figürüne yaslandı. Buna -ABD’de gördüğümüz bir özellik olmakla birlikte- otoriter aşırı sağın iktidara geldiği ülkelerde de tanık oluruz. Örneğin, Erdoğanlı Türkiye’de ya da Duterte’li Filipinler’de. Yürütme erkini bu başkanları yalnızca söz konusu patriyarkal otoriterizmi temsil etmekle kalmaz, aynı zamanda siyaset ve yargı erkine ait farklı arenalarda da benzeri temsil ve pratiklere alan açar ve meşrulaştırırlar.

Trump'ın söylemi, halkların ve toplumsal hareketlerin neo-liberal küreselleşmeye karşı geliştirdiği tarihsel talepleri koopte etmektedir. Birçok bakımdan bu, halkın yaşadığı ekonomik ve toplumsal yabancılaşmaya hitap ediyor. Ve ardından çok yüzsüzce Trump; şirketlerin aşırı özelleştirme, kuralsızlaştırma ve kâr etme politikasını izliyor. Ve bunu “daha çok iş, daha az suç” *sloganını* kullanarak yapıyor. Bu kesim, kendisini destekleyen tabanın asgari ortak paydaları olan değerlere dört elle sarılıyor. Bu değerler asgari müşterekler olsa da çoğu kez insanlık dışı, çevre hakları karşıtlığını ve toplumsal yankı bulan derin bir bireyciliği körükliyorlar. Ötekilere karşı -ötekiler Afro-soylular, göçmenler ya da Araplar olduğu sürece- derin bir korkuyu körüküyorlar. Aslında

kendimizi korumamız gerektiği ve bu korumanın ancak silah taşımakla mümkün olabileceği fikrinde somutlaşan bir düzeyde etrafına duvarlar örme söz konusudur. Kimlerin ve neyin gözden çıkarılabilir olduğu, kimlerin toplumda daha az değer taşıdığını net bir şekilde ayırtıran tam da bu mantığın kendisidir. En değerliler beyazlar, beyaz kadınlar ve beyaz erkekler, ABD vatandaşı olanlardır. Geri kalan herkes gözden çıkarılabilir. Fakat biz, basitçe “ötekiler” olarak değil de bir tehdit olarak görülüyoruz.

Şüphesiz bunun yapısal nedenleri var. Kadınların, Afro-soylu halkın, yerlilerin, kendini ikili cinsiyet dışında tanımlayan bireylerin vahşice sömürülmesine dayalı aşırı bir üretkenlik ve birikim yaşıyoruz. Doğa, insanlar ve topraklar üzerindeki tahakküm ve sömürü, ırkçı ve patriyarkal bir kapitalist birikim modelini oluşturuyor.

ABD'deki toplumsal hareketler temel bir tartışma yürütmektedir: Bu moment öncekilerden farklı mı değil mi? Birçok topluluk yıllardır neoliberalizmin en kuvvetli ve doğrudan ekonomik, kültürel ve siyasi saldırısına maruz kalıyor; işçi sınıfı, Afro-soylu, göçmen ve yerli topluluklarda görüldüğü gibi. Ama aynı zamanda Trump'ın seçilmesi, kaos, kesintiler ve tehditleri artık hissetmeye başlayan beyaz orta sınıfın da gözlerini açtı ve onlar da tartışmaya katıldılar. Bu siyasi moment nasıl kavranmalı? Yeni bir moment mi, değil mi?

Bizim halk hareketi cenahında evet, bu yeni bir moment değerlendirmesi yapıyoruz çünkü aşırı sağın yükselişiyse gelen tehlikeler giderek derinleşiyor. 1930'lardan bu yana uğruna emek verdiğimiz her şey; yurttaşlık hakları, sendikal haklar, kadın hakları, LGBT hakları, engelli hakları, eğitimdeki kazanımlar vb. hepsi ya yasama yoluyla ya da kanun hükmünde kararnamele yapısal olarak gerilemektedir. Ayrıca Trump yönetimi yalnızca Yüksek Mahkemeye değil, eyalet ve federal düzeydeki mahkemelere de hakimler atıyor. Ve bu makamların çoğu kalıcıdır. Aynı

siyasi parti, bütün güçleri (yasama, yürütme, yargı) kontrol ettiğinde buna *trifecta* (sıralı üçlü) deniyor. Bunun anlamı, sağın yalnızca federal düzeyde değil, Cumhuriyetçilerin ve aşırı sağın elindeki eyaletlerin büyük bir kısmında da kontrol sahibi olmasıdır. Eğer altı eyalet daha aşırı sağın eline geçerse ABD Anayasasını değiştirecek yeter çoğunluğa sahip olacaklar, şimdilik bu güce erişemediler. Sağın güncel hedeflerinden birisi budur: Anayasa'yı değiştirmek, oy hakkı, kadın hakları gibi temel hakları Anayasa'dan çıkarmak yani sağ paradigmayı ABD Anayasası içinde kurumsallaştırmaktır.

En büyük tehlikelerden biri budur. Trump 2020 seçimlerini kaybetse dahi sağın kontrolü federal, eyaletler ve yerel düzeylerde çok güçlenmiş durumda.

Bu, 40 yıldır örgütlemekte oldukları bir plan. Sağın içinde çok farklılıklar olduğunun altını çizmek önemlidir. Dinci sağ, yeni muhafazakâr sağ, Wall Street sağ, küreselciler ve ulusalcılar var yani sağın içinde farklı eğilimler var. Yine de ortak temel çıkarlar ekseninde bir birleşik cepheye sahip olduklarından şüphe yok. Kadınların kürtaj hakkına yönelik saldırılar, kuşkusuz ilk birleştirici davalardan biri, çıkar ortaklığının bir parçasıdır. İkincisi göçmen düşmanı politikadır ki burada da devletin herkese destek sunması fikri sorgulanır. Asgari devlet dedikleri vergiler ve hizmetler tartışması bu bağlamda dile getiriliyor. Üçüncü ortak gündem, silah taşıma hakkıdır. Sağ güçler kendi silahlarını taşımak için yoğun bir kavga veriyorlar. Bu toplumsal bir proje ve siyasi çekişmenin parçası olarak fazlasıyla tehlikelidir çünkü ABD sağı ağır silahlıdır. Sağ yalnızca siyasi iktidara değil, silahlı ve askeri güce de sahiptir.

Sağ, farklılıklar taşımasına rağmen çok güçlü bir birlik seviyesi tutturuyor. Trump her ne kadar egomanyak, otoriter ve çocukça birisi olsa da diğer temsilcilerin 20 yılda yapmayı başaramadığı yasa ve politikaları geçiren bir yönetimin başını çekiyor. Ve bu durum

sağa epeyce zemin kazandırıyor. Kendi kaoslarını korumaya hazırlar. Onlar için en önemli şey, Roe vs. Wade kararını² geri çekebilme için (Bunun sonucu yasal ve güvenli kürtaja erişimin kısıtlanması ve kürtajın yeniden suç haline getirilmesi olacaktır.) benzer şekilde LGBT haklarını geri almak ve sağın silahlanma hakkını koruma ve genişletmeye devam etmek için Yüksek Mahkemede yargıçları olmasıdır.

Sağ ve bu yönetim, bildiğimiz anlamda devleti yok etmek istiyor; çoğunluğun temel ihtiyaçlarını karşılmasını sağlayan, sosyal güvenlik haklarından elde avuçta kalan ne varsa kurtulmak istiyorlar. Bu haklar İkinci Dünya Savaşı'nın ardından hareketlerin güçlü olduğu özellikle komünist ve sosyalistlerin *Yeni Düzen* (New Deal) adı verilen yeni bir ekonomik modeli destekledikleri süreçte, haklar kavgası verdiği bir dönemde kazanılmıştı. İş, barınma, eğitim fırsatları ve birçok hizmet bu dönemde doğdu. Bu, ancak kavgayı yükselten toplumsal güçler sayesinde başarılıydı. Bütün bu kazanımlar, halkın tamamı için gerçeğe dönüşmemiş olsalar bile bugün yıkımın parçasıdır.

Otoriter sağın ilerleyişinin parçası oldukları için iki faktörden daha bahsedilmesi önemlidir. İlk beyaz ırkın üstünlüğü politikasıyla yakından ilişkili olan protestoların suç sayılması (kriminalizasyonu) ve gözetim devletinin güçlendirilmesidir. Bu hem Afrosoylu nüfusun³ zulme uğrayıp hapsedilmesini yaygınlaştırır hem de göçmen karşıtı şiddet politikasını körükler. Ayrıca bu politika, ırkçı olduğunu bildiğimiz devlet şiddetini de cesaretlendirir. Yerel polise artık askeri teçhizat verilir ve üzerinde taşıdıklarını kullanmaları gerekir. Başka bir ifadeyle çoğu durumda gerekmediği halde polisin silah kullanma pratiği giderek artıyor.

² 1973 yılında ABD Yüksek Mahkemesi, Rose vs. Wade davasında hamile kadınların mahremiyet hakkının devletin haberi olmaksızın hamileliği sonlandırmaya izin verdiğini karara bağladı. Böylece kürtaj suç olmaktan çıktı.

³ ABD'de Afrika kökenli nüfus, beyaz nüfusa göre 5 kat daha fazla hapse girme oranına sahip.

Diğeri de iklim krizidir. İklim değişikliği gerçeğini yadsıyanların gücü ve görünürlüğü, güncel politikayla bütünleşir. ABD, Paris Anlaşması'ndan çekilmenin yanı sıra yerli toplulukları ve halkları doğrudan etkileyen petrol boru hattı projelerini ve sahte çözüm önerilerini ilerleten adımlar atıyor. Bu süreç kolektif örgütlere yönelik saldırılarla birlikte ilerliyor.

Mücadele İçin Gerekli Taktik ve Stratejiler

Eğer siyasi momentin değişmediğini düşünüyorsak aynı direniş biçimlerini kullanmaya devam edeceğiz. İçinde yaşadığımız momentin basitçe benzer olmadığı analizi, mücadele açısından merkezi bir sonuç doğurur: Yeni taktik ve stratejileri güncelleme ve artikleme. Buna rağmen hareketin büyük kısmı, içinde yaşadığımız yeni koşulları dikkate almaksızın aynı biçim ve zihniyetleri sürdürüyor.

Hareketin bizim cenahında bu tartışılıyor çünkü insanlar eyleme geçmiş durumda. Sadece Washington'da değil ülkede çapında 4 milyondan fazla kadının sokağa çıktığı ABD'nin en büyük eylemi, dünya çapında dayanışma eylemleri yapılan Kadın Yürüyüşü gibi tarihsel gösterilere tanık olduk. Bütün diğer meselelerde de buna tanık oluyoruz: Hapishanedeki çocuklardan göçmenler karavanına karşı verilen aşırı düşmanca yanıt ve sınırın militarizasyonuna, “dreamers” yani hayalperestlerin⁴ durumuna, eğitime erişim ve sağlık hakkında kesintilere, hatta Trump'ın Paris Anlaşması'ndan çekilmesine kadar... Hatta bunun iklim değişikliğiyle mücadele için yeterli bir anlaşma olmadığını bilsek de... Bütün bunlar, çok genç insanların da katıldığı kitlesel gösterilere sebep oluyor. Ayrıca bazı sektörlerde kadın ve erkek işçilerin daha fazla grev yaptığına tanık olduk ki son 30 yılda hiç bu kadar sık grev yaşanmamıştı. General Motors, araba fabrikaları, imalat sanayindekiler, öğretmenlerinki tarihsel grevlerdir. Yerelde iklim adaleti için mücadele

⁴ “Dreamers” yani hayalperestler, ABD doğmuş olan ve şu an ne yerleşik ne vatandaş olan üçüncü bir statü oluşturan göçmen çocuklarına verilen ad.

veren topluluklar, doğrudan eylemlerle şirketlere ve boru hatları inşaatına karşı mücadele ediyorlar. Bu hareketler, göçmen hakları için mücadele eden hareketlerle artikülasyon oluşturuyorlar. Milyonların sokağa çıktığı, genel bilincin güçlendiği ve bu konjonktürde nasıl mücadele edilmesi gerektiğine dair büyük bir perspektif çeşitliliğinin yaşandığı bir süreçten geçiyoruz.

Trump'ı 2020 yılında başkanlıktan indirme konusunda bir uzlaşma var. Ve bu yüzden seçim sürecine çok fazla odaklanma söz konusu ki bu eskiden, egemen iki partili sistemin Cumhuriyetçi ve Demokrat Parti ile sınırlı olması nedeniyle ABD solunda pek ilgi gösterilmeyen bir şeydi. Demokratlar da "light" bir neoliberal politikaya sahipler, bu yüzden solun büyük kısmı seçimlere katılmak için bir zemin olmadığı tespiti yapıyordu.

Bu bir değişim ve biz halk tabanlı sol açısından yaşadığımız momentin analizinin bir ürünüdür: "Trumpizmi" yenmek için sahip olduğumuz bütün araçları kullanmak önemlidir. Daha doğrusu sadece Trump'ı değil; onun beyaz ırkın üstünlüğü, patriyarkal ve yabancı düşmanı politikasını. Bu mücadele aynı zamanda neoliberalizmi de yenmek demektir. Demokrat Parti içinde "Wall Street Demokratları"ndan oluşan bir çekirdek iktidar var. Dolayısıyla anlaşmazlık çok derindir: İnsanların oy vermesi -ve Trump'a oy vermemesi- için daha solda, neoliberalizme karşı mücadele edecek adaylar olması lazım.⁵

Eylemlilikten Örgütlenmeye Geçişin Önündeki Engeller

ABD'de toplumsal hareketlerin, popüler ve sol hareketlerin gündemine alması gereken üç mesele söz konusudur.

⁵ Bu metnin redakte edildiği tarihte (Kasım 2019) Demokrat Parti içerisinde başkan adayının kim olacağına dair bir tartışma sürüyordu. Adaylar arasında Joe Biden gibi demokrat neoliberalizmin temsilcileri de Bernie Sanders ve Elizabeth Warren gibi Trumpizm ve neoliberalizmin karşısında duranlar da vardı. Sosyalizm teriminden bahsedilse de mevcut programlar devrimci değil, sosyal demokratıdır.

Birincisi, eylemlilikten örgütlenmeye geçmenin getirdiği temel zorluktur. Yukarıda bahsedilen örneklerde olduğu gibi sokaklara çıkıp kitlesel eylemlilikler yapabildik. Fakat genellikle eylemlilikten kalıcı bir örgütlenmeye nasıl geçileceği bilinmiyor. Bu zorluk, kitlesel kadın eylemliliklerinden sonra karşımıza çıktı. Aynı zamanda Siyahilerin Hayatı Önemlidir (Black Lives Matter) hareketiyle de yaşandı.⁶ Birçok sektörün sadece geçici değil kalıcı hareket ve örgütlenmeyi de becermesi çok derin bir meseledir. Kitleleri harekete geçirme yeteneğine sahip kalıcı örgütlenmenin bu zorluğu, yaşadığımız dönemin bir karakteristiğidir. Karşımızdaki zorlu görev, bütün farklılıklarıyla halk örgütlenmesi kurmak için strateji ve yapılanmalar oluşturmaktır.

İkinci mesele, siyasi tarihimiz ve kültürümüzle ilgilidir. 20. yüzyılın başlarında, 1930'lara kadar ABD'de sol partiler tarihine sahiptik; örneğin Komünist Parti gibi. Ancak son 30 yıldır hareketin içerisinde yer alan benim kuşağıma bakarsak Demokrat ve Cumhuriyetçi partilerin dışında gerçekten alternatif olabilecek sol kitle partisi örgütlenmelerinin örnekleri yoktur. *Yeşiller Partisi*, *Barış ve Özgürlük Partisi* var fakat çok küçükler ve toplumsal ve halkçı hareketlerle köklü bağlara sahip değiller. Parti örgütlenmesi deneyimi hiç yaşamamış ve daha çok militanlık, örgütsel süreçler ve köklü toplumsal dönüşüm hedefleyen bir örgütlenmenin gerektirdiği görevleri anlamayı hedefleyen alt seviyede bir siyasi formasyondan geçen bir nesil var. ABD'de Latin Amerika gibi başka yerlerde gördüğümüz gibi tarihimize, kültürümüze kök salmış sol politikalar yoktur.

Üçüncü zorluk, daha fazla anti-kapitalist bir vizyona ihtiyaç duyulmasıdır. Örneğin, GGJ'de (*Grassroots Global Justice Alliance-Halkın Küresel Adalet İttifakı*) başından itibaren anti-kapitalist,

⁶ "Black Lives Matter" hareketi, 2013 yılında Adalet sistemi siyahi bir genç olan Trayvon Martin'in katilini beraat ettirmesi üzerine sosyal ağlarda bir kampanya olarak başladı. 2014 yılında siyahi genç Michael Brown'ın beyaz bir polis memuru tarafından öldürülmesini kınayan hareket, sokaklarda ve ulusal çapta güç kazandı.

anti-patriyarkal ve anti-emperyalist bir yönelim içindeydik. Birçok bakımdan bize “çılgin komünistler” diyorlardı. Faaliyet yürüttüğümüz alanlarda, toplumsal hareketler içinde bile insanlar kapitalizmden açıkça bir sorun olarak bahsetmiyorlardı. Kapitalizm eleştirisinin zemin bulması *Occupy* (İşgal) hareketiyle birlikte oldu. *Occupy* bunu merkeze taşıdı, daha yakın zamanda Bernie Sanders kampanyasının yaptığı gibi antikapitalist eleştirileri derinleştirdi ve daha fazla alan yarattı. Gerçekte antikapitalist olarak telaffuz edilen hareketlerin sayısının hâlâ çok az olmasına karşın bu önemli bir dinamiktir. Dolayısıyla, ideolojik gelişme ile karşımızdaki sorunu nasıl gördüğümüzün net analizi arasında bir mesafe vardır. Başka geniş alternatif alanlara sahip olmadığımız için ideolojik formasyon ve anti-kapitalist eleştiri görevlerini biz üstlendik.

Bu durum, siyasal-seçim momentlerinin beraberinde hareket yaratacak şekilde nasıl ele alınacağını tanımlama gibi zorlukları getirir. Obama örneğine bakarsak bu zorluk kendini belli eder. Obama, özellikle Afro-soylu olduğu için birçok gücü arkasından sürükledi fakat bu hareketler, Demokrat Parti dışında soldan bir artikülasyon zemini oluşturmadığı için seçim desteği veren bu taban ile Obama yönetiminin bazı sorumluluklar üstlenmesini güvence altına alamadı. Ve Obama hep daha fazla sağa kaydı. Demokrat Parti içinde siyasi yelpaze geniş ve bu partinin neoliberal çekirdeğinin daha soldan liderlerin aday olmaması için elinden geleni ardına koymadığı apaçık ortadadır. Ancak dışarı bakarsak bu liderlerin nüfusun, özellikle en genç olanların desteğine sahip olduğunu görürüz. O halde burada bir fırsat olduğunu görüyoruz. Çünkü siyasi seçim momentinde Trump'ın karşısına kimin çıkacağı tartışması, neoliberal otoriter sağın alternatifi olacak değerler, duygular ve politik bakış açısıyla bağlantılı bir tartışmadır.

Bu seçim arenasında kapitalizmin sonu önerilmese de kapitalizmin “aşırılıklarının” eleştirisi, eleştiri zemini yaratılıyor. Biz toplumsal hareketlerden gelenler, nasıl bir toplumda yaşamak

istediğimize ilişkin bu fikir ve değerler çatışmasını genişletmeye ve ilerletmeye kararlıyız.

Şüphesiz bu zorluklara ABD bağlamında baktığımızda yakın gelecekte büyük bir tehlikeyi görebiliriz: Aşırı sağın yerine neoliberal çeşitlilik projesinin geri getirilmesi. Bu mesele, ufkunda alternatif toplum projeleri olan bir ideolojinin eksikliğiyle ilişkilidir. Neoliberalizm bir sistem olarak çok dirençli ve dayanıklıdır. Ve şirketlerin neoliberal iktidarı, 2040 yılında beyaz olmayan nüfusun demografik bakımdan ABD’de yaşayanların çoğunluğunu oluşturacağını biliyor. Beyaz olmayan halkın çoğunluğunu Latinler oluşturacaktır. Aynı şekilde kadınların bir hayli seferber olduğunu ve de gençlerin silahlanma karşıtı eylemlerini ve iklim krizine karşı grevlerini görüyorlar. Önceliği kadınların, beyaz olmayanların, LGBT bireylerin, engelli bireylerin seçilmesi olan Trump karşıtı bir hareket var ve nispeten bu iyi bir şeydir. Alexandria Ocasio-Cortez, Ilhan Omar, Rashida Tlaib gibi örnekler bu perspektifin en iyi temsilcileri çünkü mücadeleci bir duruşa sahipler. Tabii ki 2018 yılında seçilenlerin hepsi hatta çoğunluğu bile onlara benzemiyor. Yine de kadınları ve beyaz olmayanları bu iktidar pozisyonlarına getirdiğimizde sorunlarımız çözülür diyen (sanki kadınlar siyasetten kötü olamazmış gibi) toplumsal cinsiyet ve ırk özcülüğü, uzun erimli bir değişim projesi için bir tuzak ve risktir. Toplumsal hareketler ve sol bunun ötesine geçen bir bakış açısına sahip olmalıdır.

Dolayısıyla bu konuda bir strateji oluşturma iki açıdan bizi zorlar. Temsiliyet açısından sadece hareketlerin politik görüşlerinin ne olduğuna dair genel bir fikirden ibaret bir performans değil, seçilenlerle örgütlü toplumsal hareketler arasında doğrudan ilişkiler kurulmasında ilerleme sağlama. Sol bu doğrultuda stratejiler önermediği zaman durum karmaşık bir hal alır çünkü neoliberalizmin egemenliğinde temsili demokrasinin dinamikleri, yol açıcı olsalar da bireysel liderlere dönüşen siyasetin “şöhretlerini” yaratır. Değişimi amaçlayan görevler çıkarmak ve orta ve uzun vadede

stratejiler tasarlamak için kökleri halk örgütlenmesi süreçlerine dayanan bu dinamiklerle etkili bağlar oluşturmak gereklidir. Bu da açıkça gösterir ki amaç tek başına -şimdi olduğu gibi- daha çok kadın ve beyaz olmayan bireyin seçilmesi değil, dönüştürecek gücü ve politik özneleri inşa etmektir.

İkinci yönelim şirketlerin ele geçirme süreçleriyle bağlantılıdır. Afro-soylular, Latinler, kadınlar, LGBT bireylerin sesini çoğaltmak için temsiliyeti değiştirmeye talip olanların yalnızca biz solcular olmadığımız apaçık ortadadır. Şirketler, sağcı güçler, hatta hükümetler de kendi projeleri ve reklamlarında kamu figürü olarak kadınlara, gay ve lezbiyenlere, Afro-soylulara yer verme konusunda çok hevesliler. Bunun etrafında fırtınalar kopuyor. Ve işte neoliberal çeşitlilik riski de burada yatar zira büyük bir kooptasyon kapasitesine sahiptir ve çok baştan çıkarıcıdır. Buna uluslararası alanda da tanık oluruz. İklim Konferanslarında örneğin en fazla rastlanan *yeşil ak-lama (greenwashing)*, doğayı ve yaşamı bizzat yok eden aynı kapitalizmin yeşil versiyonudur. Giderek daha fazla şirketin müzakere masasına oturup sahte iklim çözümlerini satmaya çalışmasında bu açıkça görülüyor, Exxon ve BP örneklerinde olduğu gibi. Bu şirketler, iklim adaletsizliğini yaratan modelin sorumluları ve şimdi iklim konulu siyasi müzakere masalarında ortaya çıkıyorlar. Bu kâr elde etmenin yeni yolu; kapitalizm kendisini baştan yaratıyor; kendisini yeşile, lilaya, pembeye boyuyor çünkü onlar için eleştirel yaklaşanları içlerine almanın en iyi yolu kooptasyondur. Ve bu da demokrasideki kriz ve Devletteki değişiklik ile alakalıdır: Yerelden uluslararası düzeye kadar yaşamımızı yöneten ve yönetecek politikaları asıl belirleyenler ve yapanlar insanlar değil, şirketlerdir.

***

Toplumsal mücadeleler içinde bunun alternatifler için harika bir moment olduğunu öğrendim. Yalnızca ABD'de değil dünyanın her yerinde. Bu, kapitalizmle radikal bir şekilde yüzleşme, kopuşlar ve değişimler inşa etme momentidir. Yaşam projesi tartışılıyor,

mesele sadece sağ veya sol siyaset meselesi değildir. Bu, çok iddialı talepler, vizyonlar ve artikülasyonlar için uygun bir momenttir. İnsanların kalplerini ve akıllarını kazandıracak özgürleştirici projelerimizi sunmak zorundayız.

İklim krizi, göçün küresel etkileri, tanık olduğumuz ve yaşadığımız bütün bu yıkımla insan yaşamının kapitalist sistem altında sürme koşulları ortadan kalktı çünkü gezegenimizin bir sonu var. Böyle bir yaşam devam edemez. Umutsuzluğun politikasıyla mücadele etmek, alternatifler yaratmak, önermek, tartışmak zorundayız.

Dünya Kadın Yürüyüşü olarak ittifak kurduğumuz hareketlerle birlikte bu özgürleştirici projeleri tartışma ve gerçekleştirme sürecindeyiz. Bunlar daha geniş ölçekte hayata geçirilmelidir. Feminist ekonomi, iyi yaşam (buen vivir) ve küçülme halklardan öğrenilerek inşa edilmiş paradigmalardır; aydınlığa giden yolu gösterecek ve bu sistemi yenecek olan bu paradigmalardır. Sadece teoride kalmaması insanların bunu pratiğe geçirmeye başlaması için strateji ve yöntemler geliştirmek zorundayız. Bunu yapacak gücümüz olduğuna tamamen inanıyorum. Yerelerde çoktan ilerlettiğimiz bu modelleri öne çıkart ve onları daha büyük ölçeklere taşı. Kadın erkek sol açısından bizi bekleyen zor görev, mikro ölçektekini makro ölçüğe taşımaktır. Alternatiflerimiz bunlardır, demeliyiz çünkü insanlar tek başına fikirlerle beslenmez. Bunu yapacak gücümüz ve fırsatımız var fakat aynı zamanda önümüzde duran en zorlu işlerden biri. Bu kriz zamanlarında bu deneyimleri ve örnekleri güçlendireceğimize güvenim tamdır. İnsanlığın ve gezegenin geleceği bunu gerektiriyor.

BÖLÜM 2

HAREKET HALİNDE

Antikapitalist Solun Önündeki Engeller¹

Nalu Faria

Bu toplantının iki sloganı; “Küba’dan elini çek” ve “Halklar mücadeleye devam ediyor” bizi buraya çağıran şeyi, güç ve birlik inşa etme sürecinin anlamını çok iyi sentezliyor. Bu arayış sürecinde kendi önerilerimiz ve mücadelelerimiz üzerine düşünmek için mevcut modele bakışımızı ve eleştirilerimizi tartışmalıyız. Bizim mücadelemiz sistem karşıtı bir mücadeledir. Doğayı yok eden bu kapitalist, heteropatriyarkal, ırkçı ve kolonyalist modele karşı mücadele ediyoruz. Sistem karşıtı bu bakış açısından hareketle başka bir model kurmak istiyoruz; dayanışma, eşitlik, dünyanın tüm halkları için sınırsız, duvarsız bir sosyalist topluma dayalı bir model. Sermaye-yaşam çelişkisinin keskinleştiği bir momentte bunu söylüyoruz ki bu sermaye-emek çelişkisinden çok daha kapsamlıdır çünkü yaşamın temelleri bizzat saldırı altındadır.

Bu saldırı sürecinde yaşadığımız coğrafyada doğanın sömürsü, yağması ve emeğin aşırı sömürsü hayatımızın prekarizasyonu ile derinleşiyor. Aynı zamanda bedenlerimiz üzerindeki denetim de yoğunlaşıyor. Bu denetim, kadınlar, LGBTQ bireyler, siyahi

---

¹ 1-3 Kasım 2019 tarihleri arasında Küba Havana’da düzenlenen Demokrasi için ve Neoliberalizme karşı Antitemperyalist Dayanışma Buluşması’nın “Kıtada solun önündeki engeller” panelinde yapılan konuşma.

kadın ve erkekler ve işçi sınıfı olarak yaşadığımız çoklu ezilme biçimlerinde farklı ve eşitsiz biçimde ortaya çıkıyor. Sermaye-yaşam çatışmasında sermaye açısından çoğu hayat gözden çıkarılabilir hale geliyor. Bundan muzdarip olmayanlar, gözden çıkarılmayan hayatlar da çoğunlukla prekardır. İşte bu model karşısında yanıtlar oluşturmak zorundayız.

Üretim ile yeniden üretim arasındaki sahte ayrıma meydan okumak ve bizi bundan koparacak bir bakış açısı oluşturmak temel meselemizdir. Kapitalizmin, esasen kadınlar tarafından yapılan, iş olarak tanınmayan ev içi ve bakım emeğinin büyük kısmını görünmez kılması bu ayrıma bağlıdır. İçinde yaşadığımız bu momentte sağın saldırıları, demokrasiye yönelik saldırılar, kemer sıkma politikaları, muhafazakârlık, bütün hepsi bu çatışmanın merkezinde yer alıyor. Çünkü kapitalizm, tam da yaşamı güvence altına alma rolünü sürdürebilecek bir aile modelini sağlamak zorundadır, fakat bu güvenceye alma sadece prekarlıktan ve yaşamı hayatta kalmak için gerekli çalışmayla sınırlayan bir iş organizasyonu biçiminden ibarettir. Yaşamla çalışma arasındaki ayrım giderek ortadan kalkıyor. İnsanlar çalışmak için yaşar ve hayatta kalmak için çalışır. Formel işlerin ortadan kaldırılması, dijital platformların yayılması, prekarizasyon ve Kuzey ülkelerinde göçmenlerin gördüğü muamele biçimi giderek genişleyerek genç erkekleri de kapsar. Öyleyse bu tartışmayla yüzleşmek ve yaşamın üretim ve yeniden üretime ihtiyacı olduğunu, bu iki alanın ayrı değil birbirine karşılıklı bağımlı alanlar olduğunu ileri sürmek, kurmak istediğimiz yeni model üzerine düşünmenin temelini oluşturur. Dolayısıyla bu başka bir yeniden üretim, üretim ve tüketim modelidir.

Bir diğer görev, inşa etmek istediğimiz politik özne üzerine düşünmektir. Feminizmi, çevre adaleti mücadelesini ve ırkçılık karşıtı mücadeleyi yıllardır kendi gündemimizde anaakımlaştırmaya çalışıyoruz. Çünkü bunlar stratejik eksenler ve politik özneler olup çoğunlukla görünmezdir. Fakat bu görevi yerine getirmek zorundayız.

Bugün bile solda hatta bu neoliberal saldırı döneminde dahi kadınların, siyahilerin, muhalif cinselliklerin mücadelesini “ekonomik” mücadeleden, sınıf mücadelesinden ayıran bir tartışma yürütülüyor. Ve bugün bu ayırımı, merkezi denem mücadeleyi maskeleyen için sis perdesi gibi kullanılan kimlik mücadelelerinden dem vuranların argümanlarıyla destekleniyor. Bu bakış açısından kopmak solun önünde duran bir görevdir. Çünkü her şeyden önce kapitalizmin patriyarka, ırkçılık, kolonyalizm ve cinsel tahakküm ile örtüştüğü gün gibi ortadadır. Bunlar bir arada yaşayan unsurlardır. Emegin sömürsü, cinsiyete dayalı işbölümü ve ırkçı işbölümü aşılmadan ortadan kaldırılamaz. Toplumu değiştirmek için bu baskı sistemleri de eşzamanlı olarak yıkılmalıdır. Ve bu, bize birçok görev yüküyor: Bu politik özneyi tanımlamak, kadın haklarını, Afro-soyluların, yerli halkların haklarını, ne şekilde dahil edeceğimizi tanımlamak. Ama bu kadarla da sınırlı değildir. Asıl mesele deneyimleri dinlemek ve öğrenmektir çünkü toplum projelerimizi kurtaracak hayati unsurları yaşatanlar en marjinalleştirilmiş halklardır. Örneğin müşterekler, dayanışma, değişim değeri yerine yeniden bölüşümün başka biçimlerini temel alan bir ekonomi, feminizm içinde çok fazla tartıştığımız eksenlerdir.

Feminist ekonomiyi yalnızca analitik bir araç olarak değil, ilişkilerimizi yeniden kurmaya yarayacak politik bir araç olarak da kurgulamaktayız. Mücadeleyle yaşam arasında döngüsel bir hareket var. Mücadele yaşamı dönüştürür, yaşam da mücadeleyi. Mücadelemiz yaşamlarımızı dönüştürmeli ve özgürlükçü özneler yaratmalıdır. Ve özellikle bu konjonktürde çokuluslu şirketlere karşı, emegin hakları, toplumsal refah politikaları, demokrasi için verdiğimiz ekonomik mücadeleyi heteropatriyarkal muhafazakarlığa karşı mücadeleden ayıramayacağımızı kavramak açısından bu çok önemlidir. Emperyalizmin silahına dönüşmüş ve kapitalizmin “ekonomik” programını dayatmak için kullandığı bir muhafazakârlık sözkonusu. Neoliberal kapitalizm sadece

gücünü değil, aynı zamanda kırılğanlığını da buradan alır. Çünkü muhafazakârlık; şiddet, militarizasyon ve demokrasiye saldırılar olmadan bugün neoliberal programını dayatamaz.

Son olarak örgütlenmemizin zorlukları üzerine kafa yormalıyız. Sanıyorum burada dayanışmanın, enternasyonalizmin önemini bir kez daha teslim ediyoruz. Öyle ki yaşadığımız bölgelerde ve alanlardaki çalışmalarımızla bu, daha genel mücadele arasında bağ kuruyor; varmak istediğimiz yere dair ortak bakış açısı temeli üzerine ortak bir proje inşa ediyoruz.

Mücadele alanlarımızda çoğu zaman hevesimiz kırılıyor çünkü sağ halkın desteğiyle giderek daha fazla alan kazanıyor. Fakat aynı süreçte yaşanmakta olan çok sağlam direnişlere ve varoluş biçimlerine de yönümüzü çevirmeliyiz. Kapitalizm; örneğin piyasa tarımını, genetiği değiştirilmiş organizmaları, tohumun kontrolünü dayatarak köylü tarımını yok etmek için uğraşmaktadır. Peki ne oluyor bugün dünyada? Gıda egemenliği ve agroekoloji* için köylü mücadelesinin gücüne sahibiz. Aynısı yerli halklar için de geçerlidir. Bir soykırım yaşandı ve sürekli bir imha girişimi var. Fakat yerli halklar kurmak istediğimiz dünyaya bilgilerini, katkılarını sunmayı sürdürüyorlar. Burada, Amerika Kıtalarındaki yerli halklar beş bin yıldan fazla süredir doğayla uyum içerisinde yaşamayı sürdürüyor. Ve kapitalizm geldiğinde yaşanan yıkımı biliyoruz. Kimlerle birlikte öğreneceğiz? Burada, doğayla uyum içinde yaşayan kadın ve erkeklerle birlikte. Mücadelelerimizi nasıl inşa ettiğimizi buradan hareketle düşünmek zorundayız. Aynısı biz kadınlar açısından da geçerlidir. Sadece bizim sorumluluğumuzda olmaması gereken bakım ve ev işini yapan biz kadınlar, bakımın yaşamın sürdürülebilirliği açısından

* Agroekoloji: Farklı tarım yöntemlerinin modern biçimlerle harmanlanarak uygulandığı, endüstriyel tarım modeline karşı bütünlüklü bir tarım bakışını, felsefesini, politikasını ve hareketini ifade eder; insanın ve doğanın kadim bilgisine dayandığı için bilge köylü tarımı olarak da adlandırılır.

taşıdığı merkezi önemin tanınmasını ve bunların kadın erkek herkesin görevi olacak şekilde yeniden örgütlenmesini öneriyoruz.

Gerçek şu ki biz kadınlar bunu binlerce yıldır yapıyoruz ve katkı sunuyoruz. Sel ya da başka bir olağanüstü durum ortaya çıktığında her şeyi yeniden organize etmek için öncülük yapan, yaşamı, ihtiyaçları tanıyan ve stratejiler geliştiren biz kadınlarız.

Bu, örgütlü hareketlerin ve halkların buluşmasıdır. Dünya Sosyal Forumundan temelde farklıdır çünkü burada bir sürecin, ittifak ve ortak düşünce geliştirme sürecinin parçasıyız. Buraya sadece buluşmak için gelmiyoruz. Bir süreçten geliyoruz ve bunu derinleştirerek sürdüreceğiz. Dünya Kadın Yürüyüşü ve Neoliberalizme Karşı Demokrasi İçin Kıta Günlerinin parçası olarak ilk kez Uluslararası Halklar Asamblesinde ortaya atılan ve ortak bir mücadele gündemi olan Anti-emperyalist Haftayı Mayıs 2020 için örgütlüyoruz. Asıl gücümüzü buradan alıyoruz. 2020 yılını bizim karşı saldırımızın, halk güçlerinin ilerlemesinin yılı yapmak için çok işimiz var.

Yaşasın Küba Halkı!

Halklar Mücadeleye Devam Ediyor!

Lula'ya Özgürlük!

Hepimiz Özgür Oluncaya Dek Kadınlar Yürümeye Devam Edecek!

Mücadelelerimizin Dayanışmacı Bir Entegrasyonu İçin Grevler¹

Karin Nansen²

Bir kez daha kıta ve dünya halkları olarak Küba`yla dayanışmamızı tekrarlamak ve kahraman halklara boyun eğdirmek için kıta sağıyla el ele acımasızca saldırıya geçmiş olan emperyalizme karşı sesimizi yükseltmek için buluştuk. Haykırışlarımızı bir kez daha, bir kez daha duyacaklar: Küba`dan, Haiti`den, Venezuela`dan, Bolivya`dan ve kıtadan ellerinizi ekin!

Bölgemizde işgale, neoliberalizme, darbelere ve sağın baskılarına karşı mücadele etmek için sokaklara dökülen halkların sesinin boğulmaya çalışıldığı bir süreçte dayanışmamızı ifade etmenin gerekli olduğunu düşünüyoruz.

Yaşamı olanaklı kılan ekolojik sistemi ve halklarımızı tehdit eden derin sistem krizlerini yaşıyoruz. Bunlar bireysel eylemler yoluyla atlatılabilecek tek başına krizler değil, kapitalist sistemin yapısal krizleridir.

Krizin sorumluları bir kez daha kıtamızı sermayenin tahakkümüne sokup topraklarımızı, işçi sınıfını, kadınların bedenini ve emeğini sömürmenin derdine düşmüş durumdadır. Benzer şekilde,

---

¹ Küba Havana`da düzenlenen Demokrasi İçin ve Neoliberalizme Karşı Antiemperyalist Dayanışma Buluşmasında 2 Kasım 2019 tarihinde yapılan konuşma.

² REDES - Uruguay Dünyanın Dostları kurucu yesi ve Uluslararası Dünyanın Dostlarının başkanı.

kazanımları yok etmeye ve köylü, Afro-soylu ve yerli toplulukların yaşam kaynaklarını yağmalamaya çalışıyorlar.

Bir kez daha İmparatorluk ve sağ bizim Latin Amerika'mıza ve Karayip'imize kendi çarpık mantığını, normlarını ve kurumlarını dayatmaya karar verdi. Amaçları, toplumda ve doğada yaşamın bütün veçhelerinin sermaye birikimi döngüsüne entegrasyonunu sağlamak ve sermayenin bölgesel yayılmasını ne pahasına olursa olsun gerçekleştirmektir.

Sağın kıtadadaki neoliberal programı; emeğin daha fazla sömürülmesi ve prekarizasyonunu, müştereklerin talan edilmesini, borçlandırmayı, kitlesel yerinden etmeyi ve halklarımızın hareket serbestliğini engelleyecek duvarların inşasını gerektiriyor. Aynı zamanda fundamentalizm yardımıyla patriyarkal baskı ve kadın haklarının inkârını, yerli ve Afro-soylu halkların tarihsel direnişini bastırmaya çalışan sonuna kadar ırkçı yeni sömürgeciliğin pekiştirilmesini de içeriyor.

İşçi, kadın, köylü hareketlerine, yerli ve Afro-soylu halklara karşı sürekli ve artan bir saldırıya tanık oluyoruz. Bu şiddet saçan ilerleyiş, bölgede demokrasinin gerilemesine liderlik eden muhafazakâr güçler ve emperyalizm tarafından yürütülüyor; haklar alanında elde edilen kazanımları geri almayı ve kendi sınıf nefretini, ırkçılığını, kadın düşmanlığını ve erkek şövenizmini dayatmayı amaçlayan derin siyasi değişikliklere gitmek üzere eklemleniyorlar. Ve görüldüğü üzere onlar için darbeler ve militarizasyon da dahil her türlü strateji mubahtır.

Halkların haklarını savunan biz yerli halklar ve toplumsal hareketler, sistematik bir işkence, infaz ve öldürme stratejisiyle karşı karşıyayız. Bu strateji, terör ve hatta gerekiyorsa kaybetme yoluyla bizi korkutmayı ve felç etmeyi amaçlamaktadır.

Kentlerde ve kırlarda direnenler, toprağı, suyu, ormanları, adaleti, emeği ve yaşamın sürdürülebilirliğini savunan kolektif

mücadelelere önderlik edenler kriminalize ediliyor, suikasta uğruyor. Emperyalist ve sağcı güçler için direnen halklar kapitalist birikim projelerinin önünde engel oluşturuyorlar.

Toplumsal sınıflara yönelik şiddet, özellikle, müştereklerin gaspına ve imhasına karşı direnişin politik öznelere olan ve bedenleri sistematik baskıların yükünü sırtlanan kadınlara karşı acımasızdır.

Bu çerçevede, Küba halkının ve hükümetinin bize öğrettiği enternasyonalist dayanışma hayati öneme sahiptir. Dünyanın neresinde olursa olsun her bir halkın ve topluluğun mücadelesini içselleştirme ve kendi mücadelemizmiş gibi hissetmenin önemini öğrendik. Ayrıca, halk sınıflarına karşı saldırıların sistematik karakterini, yapısal sebeplerini ve arkalarında kimlerin olduğunu kavramak ve ifşa etmek de birinci derecede önemlidir.

Bugünkü sağ saldırı, ortak malların yönetimi modeli olarak siyaseti ve kamusal olanı itibarsızlaştırmayı amaçlıyor. Siyasi partilere alternatif olarak hükümet yönetiminin iş insanlarının eline geçmesinin çığırkıcılığını yapıyor, kamu hizmetlerinin ve doğal varlıkların özelleştirilmesi ve piyasalaştırılmasını dayatıyorlar. İktidara gelir gelmez sağ ve sağcı iş insanları, tarihsel olarak halklarımızı aç bırakmış olan aynı neoliberal yapısal uyum politikalarını tekrar uygulamaya koyuluyorlar.

Sağın, farklı olana yönelik korku ve öfke söylemleriyle toplumlarımızı nasıl istila ettiğini gördük. Dahası, şimdi baskıcı askerler bir kez daha siyasi arenayı gasp ediyorlar. Siyasetin yargısallaştırılması; elitlerin, oligarşinin ve imparatorluğun hizmetine sunulmuş bir norm haline geldi.

Dolayısıyla siyasi arenaya dair tartışma asli öneme sahiptir. Siyaseti kurtarıp geri halkların eline vermeliyiz. Halk iktidarını yaratmak için örgütlenmeliyiz. Çevresel, toplumsal, ekonomik ve anti-patriyarkal adalet perspektifinden hareketle yaşadığımız

toplumları ve gıda, enerji, ekonomik sistemlerimizi nasıl örgütleyeceğimizi tayin etme hakkımız için mücadele etmek zorundayız.

Sağ güçler aynı zamanda tarihi yeniden yazmaya, başka olası ufuklar ortadan kalksın diye özgürlükçü mücadeleleri kolektif hafızadan silmeye çalışıyorlar. Bize onurlu yaşamayı ve mücadele etmeyi öğreten Fidel Castro'nun ve halkların mirasını elimizden almaya çabalyorlar. Kitle iletişim araçları geçmiş ve bugünü çarpıtmakta merkezi bir rol oynuyor. Tarihimizden beslenmeli ve ortak stratejik politik yapıları artiküle etmeliyiz. Bu nedenle siyasi formasyon ve popüler (halkçı) iletişim, artikülasyonlarımızın sürekli unsurları olmalıdır.

Serbest ticaret anlaşmaları, kâr güdüsünü müştereklerin üzerine koyan; kapitalist üretim tarzını, onun küresel değer zincirlerini, işçi sınıfı ve çevreyi sömürmeye yönelik platformlarını tahkim eden yeni kuralları dayatıyor. Uluslararası Para Fonu (IMF) da ülkelerimize yeniden uyum reçetesini dayatmaya başladı.

Bu bağlamda ulusötesi şirketler, işçi sınıfının sömürülmesinin yanı sıra hem çevrenin tahribi ve doğal varlıkların yağmalanmasında hem de demokrasilerin gasp edilip güçten düşürülmesi ve halkların haklarının ihlal edilmesinde merkezi bir rol oynuyor. İktidarlarını yıkmak için farklı alanlardaki mücadelelerimizin artikülasyonu kaçınılmazdır.

Şirketler ve onların iktidardaki temsilcileri doğayı piyasalaştırıyor ve “yeşil ekonomi” dedikleri “yeşil” kapitalist birikim mantığını dayatıyorlar. Bunun yalnızca kapitalizme yeşil makyaj yapmakla ve yaşadığımız toplumsal-çevresel krizleri bir iş fırsatına çevirmekle sınırlı kalmadığını fakat aynı zamanda doğayı ve doğanın işlevlerini indirgemeci bir bakışla yeniden tanımlayarak piyasada işlem görebilir metalar geline getirdiğini yıllardır ifşa etmekteyiz.

Bu yüzden hareketler olarak fikir kavgası vermemiz gerektiğini anlıyoruz. Bir anlamlar ve tahayyüller kavgasıyla karşı karşıyayız.

Zihinlerin sömürgeleştirilmesinin daha fazla ilerlemesine izin veremeyiz. Birlik içinde savunacağımız ve büyütmeye devam edeceğimiz tarihsel, siyasi ve toplumsal bir birikime sahibiz.

Yaşamın yeniden üretilmesini mümkün kılan ilişkilerin ve süreçlerin piyasalaştırılması girişimi karşısında yerli halklardan öğrenmeli ve çevre adaletinin halklarımızın egemenliğinin temel direği olduğunu ve halklarımızın haklarının savunulmasıyla ayrılmaz bir bütün oluşturduğunu kavramalıyız. Gıda, su, sağlık hakkı ve bu hakların tam kullanımı ancak toprak, yurt ve doğal zenginlikler üzerinde toplumsal bir denetime sahip olursak mümkündür.

Aynı zamanda sınıfsal, ırksal ve patriyarkal her tür baskıya karşı mücadelenin merkezi önemini anlamalıyız. Kadın bedenini ve emeğini sömürerek kapitalist birikim sistemini ayakta tutan cinsiyete dayalı işbölümüne son vermek, üretim ve yeniden üretim arasındaki sahte ayırım ile yolları ayırmak zorundayız.

Bu nedenle Demokrasi İçin ve Neoliberalizme Karşı Kıta Günlerinde biraraya gelen hareketler olarak neoliberalizme, kapitalizmin kilit aktörleri olan ulusötesi şirketlere ve bunlara iktidar ve dokunulmazlık sağlayan, yasal çerçeveler sunan serbest ticaret anlaşmalarına karşı mücadeleler ile artikülasyon içinde demokrasiyi, halklarımızın entegrasyonu ve egemenliğini savunma mücadelesini merkezi önemde görüyoruz. Ayrıca feminist ve çevre adaleti perspektifini bütün mücadelelerimize entegre etme görevini de üstleniyoruz.

Gıda egemenliği, Amerika Kıtaları Kalkınma Platformu, feminist ekonomi ve çevre adaleti etrafında kolektif inşa yolunda birlikte yürüyoruz.

Birbirinden farklı olan hareketlerimiz açısından ölüm güçlerine karşı koymak ve halkçı politik bir proje oluşturma hakkımızı yeniden savunmak için mücadele birliği esastır.

Geri Adım Yok, Halklar Mücadeleye Devam Ediyor!

Bizim Amerikamızdan Patriyarkaya Bakış¹

Miriam Nobre²

Burada, Şili’de insanların neoliberalizme karşı sokaklara döküldüğü ve değişimi zorladığı bir ülkede bulunmak bize büyük enerji veriyor. Brezilya’da vaziyet çok dramatik ve aynı seviyede bir hareketliliğe sahip değiliz. Bizim de bir tepki geliştirip geliştiremeyeceğimizi anlamak için buradaki günlerimizi sizin enerjinizle kendimizi şarj ederek geçirmek istiyoruz.

Patriyarka üzerine bazı genel fikirlere değinerek ve Latin Amerika’da bu dönemde kendini nasıl dışa vurduğunu ele alarak başlamak istiyorum. Patriyarka, erkeklerin toplumsal bir grup olarak kadınların emeğine, duygusal enerjisine, zamanına ve boş zamanına bakım için el koyduğu sistemdir. Erkekler, bir toplumsal grup olarak kadınların yaptığı ev ve bakım işlerine el koyarlar. Ve el koyulan sadece emek değil aynı zamanda emeğin kaynağı yani kendi bedenlerimizdir.

Bedenlerimize, örneğin kadınların arzularını tanımayan cinsellik, yalnızca erkeklerin arzu ve iradeleriyle ilişkili heteronormatif bir cinsellik anlamında el konulur. Ve bedenlerimize aşırı şiddet

---

¹ 4 Aralık 2019’da Şili Santiago’da düzenlenen Halklar Zirvesi’nde Kadın Çadırında yapılan konuşma.

² SOF üyesi ve Brezilya’da Dünya Kadın Yürüyüşü militanı.

hallerinde de el konuluyor, erkeklerin dünyada yaptığı toprak kavgaları da kadın bedeni üzerinden yürütülüyor.

Burjuva ve kentli beyaz erkekleri referans alan, merkeze koyan, biz kadınları da erkekler tarafından kabul görmek için aramızda kavga etmeye iten erkekmerkezci (androsentrik) toplumun anlamı budur. Bu patriyarkal sistem kendi başına var olamaz. Zorunlu olarak kapitalizm, ırkçılık ve kolonyalizme bağımlıdır. Her biri diğerini besler.

Neoliberalizmin bu evresinde kıtamızda nasıl yaşıyoruz? Bu momentte devlet her tür sosyal güvenceyi, erkek ve kadın işçilerin haklarını yok ediyor. Bu, iş gücümüze en fazla el konulduğu dönemlerden biridir. Bugünkü çalışma biçimlerinde şirketler, erkek ve kadın çalışanlarının ne sağlık ne de can güvenliği konusunda en ufak bir sorumluluk alıyorlar. Bizlerin de girişimci kadın ve erkekler olabileceğimiz fikri aşılıyor. Yanlarında patronları olmaksızın insanların çalışmalarını denetlemeye izin verecek dijital uygulamalara devasa bir insan aklı birikimi adanıyor ve burada bir iş ilişkisi olduğunun farkına bile varılmıyor. Her birimiz büyük borç içinde yaşıyoruz ve böylece aşırı sömürü dinamiklerine kolumuzu giderek daha fazla kaptırıyoruz. Bu neoliberal mantığın güdümünde kendi sömürümüzü bizzat kendimiz örgütleyeceğiz.

Öyleyse insanlar hasta, bakıma muhtaç olduklarında, çok savunmasız kaldıkları koşullarda asgari ihtiyaçlarını karşılamaları nasıl güvence altına alınabilir? Bu mesele nasıl çözülür? Aileyle. Biz kadınların cömertliği gereği, yaşama duyduğu sevgi gereği en zayıf durumlardaki insanların bakımını üstleneceğimize dair o patriyarkal idealle. Dolayısıyla yoğun muhafazakâr ve heteropatriyarkal aile söyleminin desteği ve dayatmasıyla bugün kadınların bakım emeği çok daha fazla sömürülüyor. Geçen gün Arjantin'den bir kadın yoldaşın bu aile idealinin güçlü bir kurgu olduğunu söylediğini duydum. Bu bir kurgu çünkü gerçek hayatta ailelerin bir erkek, bir kadın ve çocuklardan oluşan modelden çok daha çeşitli

olduğunu biliyoruz. Ayrıca, bölgemizde gelir eşitsizliği, yoksulluk ve yaşamın prekarizasyonunun artışı nedeniyle giderek daha fazla sayıda yalnız kadın, babaların veya erkeklerin sorumluluğu olmaksızın çocuklarla ilgileniyor. Öyle olsa bile patriyarkal aile fikri özneliğimizi örgütlemek ve bizi kontrol etmek için bir referans olarak varlığını sürdürüyor.

Dolayısıyla patriyarkal aile söylemi, bu emeğin aşırı sömürülmesine dayalı neoliberal modelin bir parçasıdır. Ve bu ırkçılıkla da bağlantılıdır çünkü bu bakım sistemi ve bugün söz konusu olan yaşamın prekarizasyonu dünyada bir uluslararası bakım zinciri oluşturdu. Buna göre biz Latin Amerika ülkeleri kadınlarımızı, özellikle yerli ve siyahi kadınlarımızı Kuzey ülkelerindeki bakım işlerini yapmaları için ve hatta kendi bölgemizdeki zengin ailelere gönderiyoruz. Bu yolla bakımı, sorumlulukları kadınlar ve erkekler arasında paylaştırarak örgütleme biçimlerini düşünme zemini-miz giderek daralıyor ve daha prekar ve düşük ücretli işlerin bu muazzam sorumluluğunu kadınlara, özellikle siyahi ve yerli kadınlara yıkıyoruz.

Bununla birlikte doğanın muazzam yağmasına da tanık oluyoruz, burada Kadınlar Çadırında birçok kadın yoldaş bu konuya dair görüşlerini sundu. Sadece bir nokta eklemek istiyorum. Madenlere, biyoçeşitliliğe, halkın bilgisine el koymak için giderek daha şiddetli bir doğal kaynak çıkarma faaliyeti sürmesinin yanında tazminat mekanizmaları ve doğanın finansallaştırılması mekanizmalarıyla, ormanların karbon piyasasına dahil edilmesi yoluyla da talan süreçleri yaşanıyor. Yani dünyanın başka yerlerinde doğayı zehirlemeye ve yok etmeye devam edebilmek için buldukları yerlerdeki ormanlara tahdit getirip orada yaşayan toplulukları dışarı atıyorlar.

Brezilya'da biyoçeşitliliğin en fazla bulunduğu yerler, gele-
neksel, yerli toplulukların, *quilombolar*³ dediğimiz Afro-soylu

³ Quilombo'lar, kölelikten çıkan Afro-soyluların oluşturduğu topluluklar. Bölgeyi paylaşıyorlar, ortak tarımsal ve kültürel faaliyetlere dayalı bir yaşam biçimi benimsiyorlar. Latin Amerika'nın başka ülkelerinde palenque'ler veya cimarron'lar olarak adlandırılıyorlar.

toplulukların yaşadıkları yerlerdir. Ve şimdi bu bölgelerde var olan muazzam biyoçeşitlilik yüzünden buradaki insanları dışarı atmaya, geleneksel tarım faaliyetlerini (ki ateş yönetimi gibi pratikleri de içeriyor) tanımamaya çalışıyorlar ve bu bölgeleri karbon piyasasının parçası haline getirebilmek için bu insanları kriminalize ediyorlar.

Böylelikle kadınların tarımla yaşama hakları da reddediliyor ki bu, yalnızca bedeni besleme biçimi değil; aynı zamanda ruhu da beslemeyi sağlayan bir yaşam biçimi çünkü doğayla bütünleşmiş bir yaşam sürdürüyorlar. Onlar oradan sürülüyor, kentlerde ev işlerinde çalışmak zorunda kalacaklar ve kimse de onları duymuyor.

Brezilya'nın Arce eyaletinden kimi kadın yoldaşlarla özellikle karbon kredilerinin işleyişi, REDD ve diğer mekanizmaların hepsiyle ilgili konuştuk. Bu meselelerin sunulduğu ve kendi topluluklarının geleceğinin pazarlık konusu yapıldığı toplantıların hiçbirine katılmadıklarını belirttiler. O yüzden kadınların doğa, toplulukları ve yaşadıkları topraklar hakkındaki karar süreçlerinde seslerini duyurmaları birinci derecede önemlidir. İnsanların emeğini, zamanını, doğayı yağmalama süreçleri çok şiddet içerir, büyük bir militarizasyonla ve hatta paramilitarizasyonla birlikte ilerleyen süreçlerdir. Çünkü devletin gücü sayılan polis kuvvetleri giderek daha fazla milis gücü gibi davranıyor, sanki birer şirketmiş gibi kendi çıkarları için faaliyet yürütüyorlar.

Brezilya'da yaşadıklarımız, siyahi gençlerin soykırımıdır. Polis, açıklanamayacak oranda bir şiddetle halk festivallerine saldırıyor. Bu şenliklerden birine katılan genç bir kadının durumu beni çok etkiledi. Şenlikler emekçi mahallelerinin sokaklarında yapılıyor, ancak polis müdahalesi yüzünden parti yapılamıyor. Genç kadın arkadaşlarını kaybediyor ve bir polis onu gözünden vuruyor, burada Şili'deki gösterilerde olduğu gibi. Latin Amerika'da tüm polislerin nasıl koordine olduklarını, bize gözdağı vermek için

bizi boş vaktimizde bile istediğimizi yapmaktan alıkoymak için aynı şeyleri yaptıklarını görmek bende berbat bir his yarattı. Ve şimdi, bu cumartesi, bir diğer iğrenç polis müdahalesi daha oldu. Sao Paulo'nun bir kenar mahallesindeki bir halk kutlamasına polis müdahalesinin sonucu, on dört ila yirmi üç yaş arasında dokuz genç öldürüldü!

Doğrudan zorun yanı sıra bir çeşit beyin yıkama gibi bölgemizdeki neo-pentakostal kiliselerde meydana gelen, kıtamızda yaşadığımız çok karmaşık duruma çok basit bir açıklama getirmeye, bize yaşamın anlamını satmaya çalışan, baştan çıkarma da diyebileceğimiz çok güçlü bir süreç yaşanıyor. Bu süreç Bolivya'da çok net görülüyor. Bolivya'da Luis Camacho, Evo Morales'i ve MAS hükümetini deviren askeri darbenin ardından Tanrının yeniden başkanlık sarayına döndüğünü söyledi ve binaya elinde İncil'le girdi. Kendi tanrısını dayatmak ve insanların yaşam tarzlarını tanıtmamak çok aşırı derecede bir ırkçılıktır. Üstelik çok cinsiyetçi bir söylemle birlikte geliyorlar çünkü kadınların toplumdaki rolüne dair çok muhafazakâr bir bakış açısına sahipler. Baskıları şiddetlendirip kadınları daha önce bahsettiğim geleneksel aile için işlevsel olan rollere zorluyorlar. Ayrıca bu kadınlar arasında da ayrılığı körüklüyor. Yerelerde neo-pentakostal kiliselerdeki kadınların örgütlenmeyi bıraktıklarına, dinsiz veya başka dinsel formalara sahip olan kadınlarla artık konuşmadıklarına topluluklarda sıkça tanık oluyoruz.

Bugün bizzat yaşamın temellerinin saldırı altında olduğunu, yani sermayenin yaşamla olan çatışmasını görüyor ve yaşıyoruz. Ve bugün diyoruz ki zarar görürse varoluşumuz biz direniş oluruz*. Kıtanın çeşitli yerlerinde halk ayaklanmalarına şahit oluyoruz ve kısa süre içerisinde Brezilya'da da bir ayaklanma başlayacağına inanıyoruz. Haiti'de isyana katılan erkek ve kadın yoldaşlardan

* "si hiere nuestra existencia, seremos resistencia", yaşam-sermaye çatışması karşısında yaşamı savunan yerli halkların kullandığı bir slogan.

duyduğum bir sloganla bitirmek istiyorum: İnsan Gibi Yaşamalıyız! O kadar basit, o kadar sade, aynı zamanda o kadar anlamlı bir slogan. Çünkü insan gibi yaşamak için kapitalizmi, patriyarkayı ve ırkçılığı tek hamlede yıkmamız gerekiyor.

Dünya Kadın Yürüyüşü Kitaplığı ile uluslararası feminist hareketin güncel tartışmalarını, analizlerini ve metinlerini Türkçe paylaşarak bu sürece bulunduğumuz yerden katılacağız. Uluslararası feminist eylem hareketi olarak bütün çabamız yaşadığımız gerçekliği feminist perspektiften yorumlamak, buna uygun mücadele stratejileri ve alternatifler geliştirmek ve somut eylem programlarına dönüştürmek içindir.

Kitaplığın ilk yayını, Dünya Kadın Yürüyüşünün eylem içerisinde ve Amerika kıtaları bağlamında başka hareketlerden kadınlarla birlikte yaptığı güncel tartışmalardan sadece bir kesit sunmaktadır. Bu tartışmalar, bazen kıtasal bazen küresel düzeyde kimi zaman hareketin kendi içinde ama çoğunlukla da diğer toplumsal hareketlerle birlikte feminist eylemin ya da eğitimin içerisinde genişleyerek ve derinleşerek sürmektedir.

2019 Kasımında Küba'nın başkenti Havana'da Kıta Eylem Günleri nedeniyle Amerika'nın farklı ülkelerinden bir araya gelen kadınların eylem içinde ve eylem için yürüttüğü tartışmaların notlarından oluşan bu derleme, sadece feminist hareket için değil dünyayı değiştirme amacı taşıyan bütün toplumsal kesimler için önemli deneyimler ve açılımlar sunar.